

LOKALNE SAMOUPRAVE U VOJVODINI NAKON IZBORA 2012. GODINE

Analiza novinarskog istraživanja u okviru projekta
"Mediji i lokalne samouprave"

Autorka: Žužana Serenčes

Novi Sad, 2013.

O projektu

Razvoj javnog mnjenja u lokalnim sredinama najbolji je pokazatelj stepena demokratizacije jednog društva. Iskustvo međutim kazuje da je rad lokalnih vlasti na području Srbije i AP Vojvodine nedovoljno transparentan. Javno mnjenje, ako uopšte i postoji, iskazuje se tek u naznakama. U pojedinim opštinama, recimo, ne postoje ni mediji, bar ne profesionalni, pa čak ni novinari/dopisnici, što posledično dovodi do nemogućnosti razvoja kritičkog mišljenja i relevantne ocene uspešnosti rada lokalnih vlasti. U drugim pak sredinama lokalni mediji i novinari ne obavljaju, bar ne u dovoljnoj meri, funkciju kontrolora vlasti. Nažalost, upravo obrnuto – oni počesto služe tek za promociju te vlasti, ali i lokalnih moćnika.

Projekat “Mediji i lokalne samouprave”, koji je *Nezavisno društvo novinara Vojvodine* realizovalo uz podršku *Rockefeller Brothers fondacije*, na jednom mestu je prikupio informacije o tome šta se dešavalo u vojvođanskim lokalnim samoupravama u periodu posle lokalnih izbora 2012. godine, prvo kroz formu proširenih vesti, a potom i kroz istraživačko-analičke tekstove o svakoj lokalnoj vlasti ponaosob. Dakako, uz poštovanje profesionalnih standarda. Prilozi o lokalnim samoupravama objavljeni su na portalu Autonomija (www.autonomija.info), kao i na sajtu www.najgradonacelnik.org. Distribuirani su i putem društvenih mreža.

Analiza se pre svega zasnivala na istraživanju relacije između programa i predizbornih obećanja sa konkretnim potezima novih vlasti, ali se bavila i drugim aspektima rada lokalnih samouprava. Neizostavno, analizirali smo, ponekad i tragikomične, postizborne koalicione kombinacije, „upodobljavanja” i druge aktuelne političke i parapoličke procese u neuobičajeno dugom periodu konstituisanja novih vlasti u opštinama i gradovima Vojvodine.

Brošura koja je pred vama sistematizuje nalaze do kojih smo došli kroz istraživački proces, nudeći objedinjenu sliku stanja i tendencija u lokalnim samoupravama u AP Vojvodini, u periodu od izbora do kraja 2012. godine.

Projekat **“Mediji i lokalne samouprave”** realizovan je uz finansijsku pomoć

Za sadržaj ove publikacije odgovornost isključivo snosi Nezavisno društvo novinara Vojvodine. Stavovi koji su izneti u njoj ne odražavaju stavove donatora, Rockefeller Brothers fondacije.

IZDAVAČ: Nezavisno društvo novinara Vojvodine, Zmaj Jovina 3/I, Novi Sad • Tel: 021-472-3180, Fax: 021-472-3181, Email: ndvnns@gmail.com, Web: www.ndvn.org, www.najgradonacelnik.org •

ZA IZDAVAČA: Dinko Gruhonjić • UREDNIK: Nedim Sejdinović • TEHNIČKI UREDNIK: Duško Medić • KORICE: Aleksandra Lung • ŠTAMPA: Štamparija „Stojkov”, Novi Sad • 2013.

SADRŽAJ

LOKALNE SAMOUPRAVE U VOJVODINI NAKON IZBORA 2012. GODINE	5
Politički ambijent u lokalnim samoupravama	5
Trend „upodobljavanja“	6
Formiranje neprirodnih i „čudnih“ koalicija	7
Velike i koalicije bez opozicije.....	8
„Preletanje“ odbornika	9
Sumnje u izborne krađe, nezakonitosti, izostanak epiloga.....	10
Međusobne optužbe za zloupotrebe, mahinacije, nedozvoljene radnje i nepravilnosti, skandali..	10
Partokratska podela javnih funkcija i zaposlenja.....	11
EFIKASNOST, ODGOVORNOST I KVALITET RADA JAVNE VLASTI NA LOKALNOM NIVOU...13	
Predimenzionirana i neracionalna uprava.....	13
Deficiti pluralizma i kompetencije u donošenju odluka	15
Prekomerno zapošljavanje i dubioze u javnim preduzećima.....	15
Širenje standarda u komunikaciji sa građanima i procedurama.....	16
Različit odnos prema strateškom planiranju, razvoju i konkurisanju	17
JAVNA ETIKA NA LOKALNOM NIVOU	18
Sukob interesa.....	18
(Ne)poštovanje izborne volje	18
(Ne)odgovorno korišćenje poverenih javnih sredstava	19
TRANSPARENTNOST I ODNOS PREMA JAVNOSTI NA LOKALNOM NIVOU	20
Netransparentnost lokalnih vlasti	20
Odnos prema medijima.....	21
EKONOMSKO, SOCIJALNO I DRUGO OKRUŽENJE.....	23
Privreda na niskim granama.....	23
Tranziciona socijalna slika	24
Problemi sa infrastrukturom	25
Nizak nivo zaštite životne sredine	25
Demografski pad	26
PRIMERI DOBRE PRAKSE I INOVATIVNOG PRISTUPA U LOKALNIM SAMOUPRAVAMA	27

NOVINARI ISTRAŽIVAČI: Petar Klaić, Žana Majski, Darko Šper, Ranka Ivanoska, Slađana Gluščević,
Dunja Popov, Norbert Šinković, Natalija Jakovljević, Aleksandar Vukovac, Tivadar Farago,
Sava Majstorov, Nemanja Kranjc, Ivana Buš Jović, Ubava Đogo, Čaba Presburger,
Maja Leđenac, Branislava Lovre

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

352(497.113)“2012”

SERENČEŠ, Žužana

Lokalne samouprave u Vojvodini nakon izbora 2012. godine
: rezultati novinarskog istraživanja projekta “Mediji i
lokalne samouprave” / Žužana Serenčeš. – Novi Sad :
Nezavisno društvo novinara Vojvodine, 2013 (Novi Sad :
Stojkov). – 26 str. ; 20 x 29 cm

Tiraž 300.

ISBN 978-86-88303-03-3

a) Локална самоуправа – Војводина – 2012
COBISS.SR-ID 277109255

LOKALNE SAMOUPRAVE U VOJVODINI NAKON IZBORA 2012. GODINE

Slika privrede na kolenima, velikog broja ljudi bez posla, rasta zaposlenosti praktično samo u administracijama uprave i javnim preduzećima, u kojima partokratije po principu osvojenog plena zapošljavaju svoje ljude, uz netransparentnost rada lokalnih vlasti – mogla bi da predstavlja foto-robot bezmalo svih lokalnih samouprava u Vojvodini u postizbornom polugodu 2012. godine.

Gotovo bez izuzetka, svi politički i stranački činioци izbora 2012. i novoustoličeni akteri u lokalnoj vlasti biračima su prvenstveno obećavali nastavak započetih i privlačenje novih investicija u njihove sredine, otvaranje novih radnih mesta, bolji život građana i efikasniji rad lokalne samouprave. Ali, rezultati novinarskog istraživanja u okviru projekta **“Mediji i lokalne samouprave”**, kojeg je realizovalo **Nezavisno društvo novinara Vojvodine** uz podršku **Rockefeller Brothers fondacije**, pokazali su da je polugodišnji postizborni period, odnosno vreme od formiranja lokalnih vlasti do trenutka zaokruživanja novinarskog rada na projektu bilo prekratko da bi se nove vlasti uopšte mogle “zahuktati” u realizaciji onoga što su obećali u predizbornoj kampanji. Ovaj period bio je prekratak i da bi mogla da se izvede verodostojna i objektivna ocena o meri u kojoj su novoformirane lokalne vlasti ispunile svoja predizborna obećanja. Stiče se utisak da bi za preciznije skiciranje takvog bilansa realno bilo sačekati pokazatelje o lokalnim budžetima koje su nove vlasti donele za 2013. godinu i njihovoj realizaciji, kao i o angažmanu opštinskih vlasti u narednim mesecima u ispunjavanju obećanja koja su dali biračima.

Rad novinarsko-istraživačkog tima NDNV-a na projektu – koji je obuhvatio analiziranje ključnih dokumenata lokalnih samouprava, njihovih statuta, odluka o organizaciji lokalne samouprave, o budžetima za 2012. i njegovim izmenama, razvojnih dokumenata, informacija prezentovanih na internet sajtovima lokalnih samouprava i statističkih podataka, zatraženih odgovora lokalnih samouprava u posebno prosleđenom upitniku lokalnim upravama, kao i prikupljanje činjenica u razgovorima i intervjuima sa predstavnicima lokalnih vlasti i opozicionih grupacija, ali i nezavisnim izvorima – pokazao je, međutim, da je moguće u šestomesečnom postizbornom periodu ipak prepoznati određene tendencije u radu novih vlasti i životu lokalnih sredina u Vojvodini.

PROCENAT IZAŠLIH BIRAČA. Izbori 2012

Izvor: Republička izborna komisija

Politički ambijent u lokalnim samoupravama

Iščekivanja i obrti u pregovorima o formiranju vladajuće koalicije na republičkom nivou nakon majskih izbora 2012. uveliko su ostavili traga u postizbornoj političkoj atmosferi na lokalnom nivou u Vojvodini. Lokalni stranački odbori u mnogim sredinama čekali su često u svojim odlukama o formiranju koalicija na opštinskom nivou na političke instrukcije o izboru partnera iz svojih stranačkih centrala i na ishod pregovora o formiranju republičke vlade. U nekim sredinama lokalni stranački političari pokazali su u startu kolebanja u dogovaranju koalicionih sporazuma, a u ponekim je iščekivanje formiranja republičke vlasti paralisalo konstituisanje lokalnih većina i na duži rok, pa se tako recimo u **Pančevu** ili **Žitištu** usaglašavanje o tome ko će formirati vladajuću većinu na lokalnom nivou odužilo i na dva meseca.

Preorijentisanje Socijalističke partije Srbije (SPS) od pregovora sa Demokratskom strankom (DS) o formiranju nove republičke vlade ka Srpskoj naprednoj stranci (SNS), sa kojom je na kraju stvorila (i uz Ujedinjene regione Srbije, URS) stožer nove vladajuće većine na državnom nivou, značajno je „unervozilo“ lokalni politički ambijent u Vojvodini, imajući u vidu da su u brojnim lokalnim samoupravama DS i SPS bili partneri u vlasti u prethod-

IZBORI ZA BOLJI ŽIVOT - BORIS TADIĆ (%). Izbori za Parlament 2012
Izvor: Republička izborna komisija

POKRENIMO SRBIJU - TOMISLAV NIKOLIĆ (%). Izbori za Parlament 2012
Izvor: Republička izborna komisija

nom mandatu i da se očekivao nastavak te saradnje. Okretanje SPS-a od koalicionog partnerstva sa DS-om ka SNS-u na republičkom nivou, kao i formiranje vladajuće koalicije na pokrajinskom nivou oko DS-a isključivanjem partnerstva sa SPS-om, u Vojvodini je na lokalnom nivou posebno do izražaja doveo težnje, pa često i pritiske za takozvanim „upodobljavanjem“ strukture lokalnih vlasti sa republičkom, pa i do brojnih slučajeva „prekomponovanja“ već formiranih lokalnih vlasti i njihove promene, formiranjem nove većine. Kao rezultat, s jedne strane prethodnih sporazuma, a sa druge strane tog trenda za usaglašavanjem, u šestomesečnom postizbornom periodu u Vojvodini dobijena je slika vladajućih struktura na lokalnom nivou koja je poprilično šarena. U nekim opštinama je SPS ostao još uz raniju partnersku saradnju sa DS, a da je SNS ostao u opoziciji, u drugima se u novoj vladajućoj koaliciji priklonio SNS-u, u jednom broju lokalnih sredina se predomislio i naknadno „prekomponovao“ u

korist SNS-a, a ponegde je čak ostao u opoziciji i prema DS-u i SNS-u (Alibunar) ili prema svojim tradicionalnim koalicionim partnerima (PUPS, JS), kao recimo u Irigu.

Jedina opština od 45 u Vojvodini u kojoj, inače, u vlasti nisu ni DS ni SNS jeste **Srbobran**. Činjenicu da su najjača i vladajuća i opoziciona stranka u Srbiji u ovoj sredini koja je i ranije često odolevala opštijim trendovima u glasanju ostale u opoziciji, tamošnja vladajuća većina (Grupa građana „Pokret za promene“, SPS, LSV) tumači kao dokaz da su time „pokazali da im je preče šta misle građani od mišljena stranačkih centrala“.

Trend „upodobljavanja“

U trendu okretanja ka pobjedničkoj strani izbora u Srbiji, što je zapravo značilo okretanje prvenstveno ka SNS-u i usaglašavanje sa republičkom stranačkom vladajućom strukturom na lokalnom nivou gde god su to političke okolnosti omogućavale, najčešće potezano tumačenje bilo je da od takvog vertikalnog povezivanja vlasti lokalne samouprave mogu imati samo korist, da politička ideologija na lokalnom nivou nije od tolikog značaja, već da je obaveza da lokalne vlasti rade u najboljem interesu građana i njihovog boljeg života, kao i da će takva neposrednija vertikalna komunikacija lokalnih sredina omogućiti veću dostupnost republičkih fondova. Taj argument naročito je potezan u manje razvijenim opštinama. Simptomatičan je, recimo, stav iz **Alibunara**, gde je tokom leta SNS kooptiran u lokalnu vlast, pa tako u toj opštini gotovo i da (osim SPS-a) nema opozicije, i gde navode da „*treba da radimo u korist građana, a ne da sedimo i ništa da ne preduzimamo. Naprednjaci su došli sa konkretnim predlozima, voljni da pomognu u realizaciji poslova iz oblasti poljoprivrede, energetike i drugih sektora, u kojima mogu da doprinesu. Mandat da urade nešto korisno za ovu opštinu treba poveriti onima koji to mogu*“. U ovoj opštini, inače, energetika je jedan od razvojnih prioriteta (u toku investicija za izgradnju vetroparka), kao i poljoprivreda, pa je očigledno procenjeno da će direktan „prolaz“ do tih resornih ministarstava koje vode kadrovi SNS-a biti na korist ovog sredini. U višenacionalnom **Bečeju**, vojvođanskom mestu gde je najpre došlo do „prekomponovanja“ lokalne vlasti, novoizabrani predsednik opštine iz redova SNS-a je, opet, protumačio da ta nova politička većina predstavlja „idealnu priliku“ da se „*rasprše uzajamne predrasude između manjina i Srpske napredne stranke*“, kao i da se prikaže „*uspešno funkcionisanje vertikalnog sistema veza između lokalne i republičke vlasti*“.

Postizborni proces usaglašavanja lokalnih vladajućih struktura sa republičkom u mnogim gradovima i

opštinama u Vojvodini, odnosno njihovo približavanje SNS-u, odvijao se na više načina – bilo zaokretom i orijentisanjem ka SNS-u u samoj završnici pregovora o formiranju lokalnih vlasti i okretanja od prethodno „viđenih“ partnera, bilo takozvanim „prekomponovanjem“, što je značilo smenjivanje prethodno već izabrane lokalne vlasti i izbor nove sa drugačijom strukturom, bilo naknadnim kooptiranjem SNS-a u već izabranu lokalnu vlast, ili njegovim uključivanjem zahvaljujući naknadnom potpisivanju koalicionog sporazuma sa SNS, bilo obezbeđenjem njihove podrške već formiranoj vlasti.

Takozvano „upodobljavanje“ sa vlašću na republičkom nivou, koje je značilo predomišljanje pojedinih političkih subjekata u poslednjem trenutku i njihovo odustajanje od ranijih dogovora i partnerstava, pa u nekim slučajevima i od prethodno zakazanog potpisivanja koalicionih sporazuma za formiranje nove vlasti, zabeleženo je u **Zrenjaninu** (tamošnji SPS se hvalio da je to prvi grad gde su se odlučili da se preorijentišu na SNS), **Pančevu**, **Pećincima** i **Sremskoj Mitrovici**.

U šest vojvođanskih lokalnih samouprava vlast je „prekomponovana“, što znači da su u njima u polugodišnjem postizbornom roku formirane čak po dve lokalne vlasti i da je prethodnu smenila novoformirana većina sa drugačijom političko-stranačkom strukturom, okupljenom oko SNS – i to **Novom Sadu**, kao prvom gradu gde je došlo do smenjivanja vlasti, u **Bečeju**, **Kuli**, **Novoj Crnji** i **Šidu**. Promena vlasti u **Baču** (propraćenog i fizičkim obračunavanjem) dogodila se u suprotnom smeru, pa je tako prethodna koalicija u kojoj su bili SNS i SPS na vladajućoj poziciji zamenjena koalicijom DS-a, LSV-a i SRS-a.

Do naknadnog kooptiranja SNS-a u lokalnu vlast došlo je u **Vršcu**, gde je potpisan koalicioni sporazum a kadrovi SNS-a uključeni u opštinsko veće, kao i u **Beloj Crkvi** i **Alibunaru**, gde je lokalna vladajuća koalicija tokom leta dobila pojačanje i priključili su joj se i odbornici SNS, a stranački kadrovi dobili javne funkcije. U **Sečnju** tamošnji SNS podržava vlast u kojoj DS ima apsolutnu većinu, iako je deo njihovih, kao i odbornika SPS-a i URS-a protiv toga, što je stvorilo lokalnu situaciju SNS-a „i u vlasti, i u opoziciji“. Takva dvostruka pozicija, inače, odnosi se i na SPS i na SNS u **Plandištu**, gde su te stranke deo vladajuće koalicije, ali su pojedini odbornici koalicije oko SPS-a, odnosno SNS-a, zadržali opozicionu poziciju. Konačno, za naknadno uključivanje SNS-a u lokalnu vlast („u teškoj ekonomskoj situaciji se mora usaglasiti što više partija, posebno onih koji rukovode državom, kako bi lokalna zajednica imala više koristi“... „iz sopstvenih sredstava prosto nismo u stanju ništa da uradimo već smo oslonjeni na pokrajinske i republičke institucije koje svakako funkcionišu po stranačkom principu“...) bilo je poziva i u **Opo-**

vu (stopa nezaposlenosti ovde čak iznosi 35 odsto), ali je tamošnji SNS odbacio tu mogućnost.

Trend „upodobljavanja“ lokalnih sa republičkom vlašću, koji se širio, podrazumevao je i brojne javne pozive, apele, težnje i nagoveštaje, manje ili više nerealne, da mu se i druge lokalne samouprave priklone, a ponekad i pritiske, o kojima su svedočili događaji u **Beočinu**, **Indiji**, **Kovinu**, **Malom Iđošu**, sve do **Sremskih Karlovaca**. U Karlovcima recimo, bez obzira na to što posmatrači veruju da su šanse za to male, u lokalnom SNS-u ističu da bi trebalo da se „prekomponuje“ lokalna vlast po uzoru na republičku, a sami ne učestvuju čak ni u lokalnim skupštinskim telima jer „i da uđemo pojedinačno u neka radna tela, sve naše ideje i projekti bi bili preglasani vladajućom većinom“. Karakterističan u svim tim javnim pozivima na prekomponovanje lokalnih vlasti, inače, jeste i „argument“ predstavnika lokalnog URS-a u **Beočinu** prema kojem „bi nova kolicija predstavljala daleko prirodnije stanje“ i da bi „u tom slučaju na vreme bili obavešteni o konkursima i aplicirali bi u ministarstvima naših funkcionera, našim ministarstvima. Ja imam ministra finansija i ne bih to zloupotrebio, da sam na vlasti, ali bih na vreme bio informisan i aplicirao bih za ta sredstva, uz pomoć stručnih ljude za pisanje projekata“.

Težnje da se vlast prekomponuje u jednom broju sredina nisu dale rezultat, pa su takvi pokušaji propali, ili se, barem zasad, pokazali neuspešnima u **Irigu**, **Kikindi**, **Rumi**, **Somboru** i **Odžacima**. U ovom potonjem mestu, u kojem (pored **Vrbasa** i **Kovina**), zbog prethodnih pre-vremenih, u 2012. nije bilo lokalnih izbora, inače, takav pokušaj odigrao se na štetu samog SPS-a, koji je nakon neuspeha u „upodobljavanju“ isključen iz lokalne vlasti u kojoj je prethodno bio, pa se sada našao u opoziciji. Do promene, tragom prekomponovanja, došlo je i u lokalnoj vlasti u **Žablju**, gde je nakon smenjivanja prethodne vlasti u **Novom Sadu**, omogućene pored ostalog i preorijentisanjem SPS-a ka SNS-u, lokalni SPS „kažnjen“ isključivanjem iz vladajuće koalicije.

Postoje i primeri različitog odnosa partnera iz iste stranačke koalicije prema učešću u vlasti, pa je tako, recimo, u **Kuli** SPS zastupljen u vlasti, dok je Jedinствена Srbija (JS) ostala u opoziciji, ili u **Žablju**, gde je SPS izbačen iz vlasti, ali su PUPS i JS nastavili da je podržavaju.

Formiranje neprirodnih i „čudnih“ koalicija

U jednom broju lokalnih samouprava sastav vladajućih koalicija ostavlja utisak da su one formirane „po svaku cenu“, u kojima građani teško mogu da prepoznaju svoju izbornu volju, budući da u njihovom sastavu

postoje i neprirodni, ili „čudni“ stranački i politički spojevi, a ima i slučajeva da politički akteri „sa druge strane“ svojim glasovima podržavaju njima politički udaljenu vladajuću koaliciju zbog „nove političke realnosti“, kako je to recimo u **Pančevu**, gde je na iznenađenje mnogih, LDP vladajuću koaliciju prilikom formiranja vlasti na skupštinskoj sednici podržao glasovima svojih troje odbornika, uključujući i menadžera lokalnog odbora, a on ovaj potez pravdao „novom političkom realnošću“, koja bi trebalo da donese boljitak gradu. Za ovu podršku LDP je simbolično nagrađen sa nekoliko mesta u upravnim odborima javnih preduzeća, a iz LDP-a pojašnjavaju još da „*žele da svojim gestom stabilizuju prilike u gradu, kako se ne bi stvarale tenzije koje bi štetele pre svega Pančevu, ali da to ne znači da će prihvatiti sve što se od vlasti bude nudilo ukoliko se ne budu slagali s tim*“.

Formiranje „čudnih“ koalicija sa neuobičajenim stranačkim spojevima, koje su neretko prilično široke, može se tumačiti željom da se po svaku cenu obezbedi većina, ili da se osigura dodatna stabilnost vlasti, a učesnici takvih koalicionih spojeva neretko potežu argument da „*u vreme teške socijalne i ekonomske situacije treba da sarađuje što više stranaka*“, ili da na lokalnom nivou „*u prvi plan izbijaju interesi građana i lokalni problemi, a ne ideološki predznaci*“. Potpuno različita struktura vladajućih koalicija na pokrajinskom i republičkom nivou i upućenost lokalnih sredina u Vojvodini na finansijske izvore i na jednoj i na drugoj strani takođe je kumovalo stvaranju nekih izrazito šarenih lokalnih vladajućih koalicija.

Čudne ideološke šarolikosti nisu zaobišle ni neke opozicione odborničke grupe na lokalnu, pa je tako, na primer, u **Kuli** (gde su građani na lokalne izbore izašli istog dana kada i većina građana Srbije, ali je njihovo glasanje i ovog puta bilo vanredno) nakon „prekomponovanja“ novoizabrane vlasti usledilo prestrojavanje i u opoziciji, te je ubrzo formirana „zanimljiva“ odbornička grupa SRS, LDP, SPO i SVM. Naime, odbornička grupa Preokret-SVM primila je u svoje jato Tihomira Đuričića (SRS), koji je kao nekadašnji lider najjače opozicione stranke na poslednjim izborima osvojio svega dva mandata, a nakon „preletanja“ jednog u naprednjački tabor ostao sam u skupštinskim klupama. Upućeni tvrde da je „radikalno-liberalno-monarhističko-manjinski blok“ formiran iz obostranih interesa: Đuričić je sačuvao pravo na novčanu nadoknadu koju odbornici primaju za mesečne sastanke, a odbornička grupa Preokret-SVM dobila je dodatne minute za skupštinske rasprave. Takođe, u **Žitištu** (gde je van široke vladajuće koalicije u opozicionoj poziciji jedino SNS) DS, SPO, LSV, SVM i URS formirali su zajedničku odborničku grupu „Za Opštinu Žitište“ koju čini 17 odbornika, da bi tako usklađeni nastavili

pregovore sa koalicijom SPS-PUPS-JS, budući da su pregovori sa partnerima na vlasti u jednom trenutku zapeli oko podele resora.

Do ideološki „čudnih“ spojeva, koji podrazumevaju partnersko susretanje DS, LSV-a i LDP-a sa jedne, i SNS-a, DSS-a ili SRS-a sa druge strane, došlo je u **Bečeju**, prilikom „prekomponovanja“ vlasti (SNS, koalicija „Preokret“ LDP-a i SPO-a, deo-docijnije stranački izdiferenciranih – odbornika SVM-a, DSVM). U **Novom Bečeju** LDP, DS, LSV, SVM vladaju u koaliciji sa SPS i SRS, u **Sečnju** je DS postigao sporazum koji mu obezbeđuje podršku dela članova SNS-a, u **Somboru** je koalicija DS-a, DSS-a, SPS-a, SVM-a i LSV-a obezbedila podršku SRS-a, u **Vršcu** je vladajuća koalicija Pokreta „Vršačka regija“, DS-a i LSV-a kooptirala u vlast naknadno i SNS, u **Alibunaru** je na vlasti koalicija DS-a, LSV-a, DSS-a i SNS-a.

Velike i koalicije bez opozicije

U težnji da se obezbedi što veća stabilnost lokalne vlasti, u jednom broju lokalnih samouprava formirane su izuzetno brojne i velike koalicije, u ponekima vlast funkcioniše gotovo bez opozicije. U **Senti** je svega jedan odbornik u opozicionim klupama, a svi drugi pripadaju vladajućoj koaliciji, u **Alibunaru** opozicija praktično ne postoji, budući da su jedino socijalisti u opoziciji, ali njihova četiri odbornika ne učestvuju u radu skupštine i nikada ne dolaze na sednice (!) a nisu ni hteli da govore o tome, obrazlažući svoje izbjivanje iz odborničkih klupa stavom da oni zapravo nisu i ne mogu biti opozicija „*nekome ko je pokrao izbore i vlasti se dokopao nelegalno*“. Gotovo svi su u vlasti i u **Plandištu** (DS, LSV, SPS-PUPS-JS-SDP, LDP, SNS), mada su, doduše, tri odbornika koalicije SPS-a i SNS-a ostali u opozicionim klupama, protivući se učešću svojih stranaka u vlasti, čime su te stranke defakto u dvostrukoj poziciono-opozicionoj poziciji u ovoj lokalnoj samoupravi. U **Temerinu** vlast tvori čak deset stranaka i jedna grupa građana, a svega tri stranke nisu u vlasti. Niko nema više od pet odbornika. „*Deo nas vodi određenu nacionalnu i državotvornu politiku, deo građansku, a dve mađarske stranke vode nacionalnu politiku, što je donelo jedan balans na ovdašnjoj političkoj sceni i dobro delovalo na međunacionalne odnose u Temerinu*“ – tumačenje je jednog od vladajućih funkcionera u sredini sa „*mnoštvom političkih interesa i ličnih ambicija*“. U **Apatinu**, u kojem od 2004. gotovo neprikosnoveno vlada SPS, zapravo je samo jedna grupa građana u opozicionom položaju. **Subotica**, sa druge strane, mada su ovde odbornici tri stranke u opoziciji (SNS, SRS, PMN), upečatljiv je primer izuzetno široke koalicije, koju čini čak 13 stranaka, pa tako subotička

vlast u lokalnoj skupštini, od ukupno 67, ima podršku 58 odbornika. U **Pećincima** su, opet, gotovo svi na vlasti, osim DS-a, a i njihova dva odbornika su ih napustila – tvrde iz tamošnjih vladajućih krugova.

„Preletanje“ odbornika

Činjenica da su odbornici vlasnici svojih mandata u jednom broju lokalnih sredina omogućila je ne samo „preletanje“ jednog broja izabranih predstavnika u lokalnim samoupravama u odborničke klupe, odnosno grupe drugih stranaka, često ideološki sasvim opozitnih – što samo po sebi dovodi u pitanje poštovanje izborne volje građana – nego su u nekim sredinama ova preletanja – po pravilu na politički oštećenim stranama kvalifikovana kao „otimanje i kupovina“ odbornika – dovela do jednog broja važnih lokalnih odluka na osnovu „političkog inženjeringa“, pa i do ustoličavanja vladajućih struktura.

Najpoznatiji takav slučaj, besumnje, vezuje se za **Zrenjanin**, gde je Goran Knežević iz redova SNS-a (potonji ministar poljoprivrede) početkom jula za gradonačelnika bio izabran zahvaljujući glasovima jedinog odbornika SPO-a (bio na listi LSV-a) i odbornice Lige iz Ečke. Uz upitanost o tome koliko takva „preletanja“ i grundiranje vladajuće većine na takvoj osnovi ima veze sa demokratskim procedurama, pa i koliko takva vlast može biti stabilna, tamošnji čelnik „oštećenog“ LSV-a je dodao i da je čitava misterija pratila podršku odbornice LSV-a novoj skupštinskoj većini jer se poslednjih 10 dana ona nije nalazila kod kuće, ocenjujući da to nije način sprovođenja politike, te da se „na kraju ispostavilo da su svi odbornici vladajućeg bloka bili u nekoj vrsti karantina“.

U vezi sa odborničkim „preletanjima“ simptomatična, i to ne samo za **Zrenjanin**, može biti opaska jednog od tamošnjih poznavalaca političkih prilika, koji i sam ima dosta odborničkog iskustva iz ranijih perioda, prema kojoj lokalni političar u Srbiji za period od četiri godine može da zaradi na desetine hiljada evra, a što je nivo vlasti viši, i novac je veći. *“Ljudi iz očaja ulaze u političke partije. Recimo, SNS je pred izbore imala 4.000 članova u Zrenjaninu i čisto sumnjam da su svi pročitali program stranke, već su samo računali na to da će se domoći vlasti i dobiti posao. Zato nam se dešava to što se dešava. U strankama nema tog kvaliteta od kojeg možemo da očekujemo da u nju ulaze samo najspособniji, već je najezda ljudi koji taj kvalitet vuku nadole”* – protumačio je taj sagovornik.

Bačka Topola svojevrsni je rekorder u „pretrčavanju“ odbornika, budući da je od majskih izbora lokalna skupština sedam puta konstatovala prelazak odbornika iz jedne grupe u drugu, a od početnih sedam odbornič-

kih grupa ostalo je šest. U lokalnoj skupštini, gde je jedno vreme na čelu bio Ferenc Tot iz DS-a, sukob unutar te stranke odrazio se na čitavu vladajuću strukturu. Odborničkoj grupi koju su činili odbornici iz DS pridružila se Grupa građana „dr Janoš Hadži“ i tako su ukupno imali 10 mandata. Zbog rasprave u vezi sa kredibilitetom Ferenc Tota iz DS-a i zbog neslaganja oko kadrovskih pitanja, ova odbornička grupa se raspala, pa je DS ostao na troje odbornika koji su, a da bi donekle povratili koalicioni potencijal, dobili pojačanje iz opozicije u vidu troje odbornika Udruženja penzionera i socijalne pravde „Milan Ćatić“. Prekomponovanju ovde još nije bilo kraja: SVM dobija pojačanje u vidu jednog odbornika iz redova LSV-a, a Grupu građana „Hadži Janoš“ napušta jedna odbornica koja postaje deo odborničke grupe SPS-a. Uz ove turbulencije, zamenik predsednika opštine Ferenc Tot podneo je na kraju ostavku.

U **Baču**, u kojem je smenjivanje i prekomponovanje lokalne vlasti ostalo u sećanju i po propratnim fizičkim obračunima, prelaskom sada već bivše odbornice SNS-a u redove Demokratske stranke, ta partija je, zajedno s odbornicima SRS-a i LSV-a formirala novu skupštinsku većinu i smenila sa čelnih opštinskih funkcija predstavnik naprednjaka i SPS-a. U **Kuli**, u kojoj inače kao da caruje hronična politička nestabilnost, i gde je takođe „prekomponovana“ vlast, ali po uzoru na aktuelnu republičku većinu, a smenjena ranije izabrana, ovo „upodobljavanje“ karakteriše činjenica da su i pored postojećeg koalicionog sporazuma sa SPS-om, tri odbornika JS ostala u opoziciji, što je i ovu većinu učinilo „ranjivom“, te su pojačanja stigla u vidu dvojice „preletača“ – jednog iz SRS u SNS, a drugog odbornika iz DS u URS.

U **Rumi** se već postignut dogovor o „prekomponovanju“ nove lokalne vlasti na kraju izjalovio, budući da je počivao na prelasku tri odbornika SRS-a u redove SNS-a (među odbornicima SRS koji su prešli u SNS je i jedan od donedavno prvih ljudi stranke Vojislava Šešelja u republičkom parlamentu – Aleksandar Martinović), ali su dva odbornika radikala u poslednjem trenutku odustali. U **Novoj Crnji**, u kojoj je lokalna vlast prekomponovana, aktuelni prvi čovek DS-a u opštini kaže da bi njegova stranka i sada bila na vlasti u Novoj Crnji samo da su svi odbornici iz redova DS-a ostali lojalni. („Dogodilo se to da su četiri naša odbornika ušli u pregovore i napravili sa drugim strankama vlast“). Sa druge strane, u **Bačkoj Palanci** predstavnik tamošnjeg opozicionog DS-a svedoči da socijalisti preuzimaju odbornike iz opozicije i od koalicionih partnera. („Pre neki dan jedna naša odbornica je prešla u Pokret socijalista. Nama ostaje nejasno šta oni nude u ovoj stranci. Poslove, novac ili je sve stvar ideologije“).

Sumnje u izborne krađe, nezakonitosti, izostanak epiloga

Ni šestomesečni postizborni period nije bio dovoljan da bi izražene sumnje u izborne krađe u pojedinim lokalnim sredinama i istrage dobile svoj epilog. U **Su-botici** je tako još uvek nerešeno pitanje krivične prijave koju je protiv NN lica policiji nakon majskih izbora podneo SVM, koji je zatražio i poništavanje lokalnih izbora, tvrdeći da je došlo do izborne krađe i da je ta stranka oštećena. U **Novom Sadu** vlast je promenjena, a na istoj strani su se našle i stranke koje su se debelo zamerale jedna drugoj nakon izbora. Optužbe na račun Romske demokratske stranke, koja je sada deo prekomponovane vlasti u Novom Sadu, stigle su neposredno nakon lokalnih izbora, i to od naprednjaka i DSS-a, njihovih sadašnjih partnera u vlasti, koji su tada tvrdili da su se u RDS bavili kupovinom glasova. Optužbe su sada utihnule i svi se pozivaju na očekivanje rezultata istrage, koju navodno sprovode nadležni državni organi.

U **Kovačici** je opozicija predvođena GG "Zelenom jabukom" podnela Ustavnom sudu žalbu, uz zahtev da se ponove izbori. „Imamo dokaze da je nakon glasanja bilo mahinacija – prepravljajanja zapisnika, falsifikovanja, precrtavanja listića.., Obratili smo se i predsedniku Srbije i predstavnicima EU” – navodi predstavnik ove grupe građana, dodavši i da je protiv predsednika opštine pokrenuto nekoliko krivičnih prijava. U **Sečnju** u polugodišnjem postizbornom periodu čak devet odbornika iz redova SPS-a, SNS-a, URS-a i SRS-a nisu verifikovali mandate, niti su dolazili na sednice parlamenta. Opozicija je predala čak 16 žalbi Upravnom sudu po raznim osnovama, od čega je 13 odbačeno, a tri su još u procesu. U **Vršcu** je na konstitutivnoj sednici skupštine opštine izbor predsednika skupštine uspeo tek iz trećeg puta, budući da je u glasačkim kutijama bilo falsifikovanih glasačkih listića, a najavljeno je da će to biti predmet dalje istrage.

Inače, zbog osporavanja zakonitosti odluka na konstitutivnoj sednici lokalnog parlamenta, **bačkopalanački** DS podneo je tužbu Upravnom sudu, koji je pet meseci docnije presudio u korist vladajuće koalicije, a isti sud je je odbio i tužbe SVM-a iz **Malog Iđoša**, koji je osporavao legitimnost konstitutivne sednice tamošnjeg lokalnog parlamenta.

Međusobne optužbe za zloupotrebe, mahinacije, nedozvoljene radnje i nepravilnosti, skandali

Retke su lokalne samouprave u kojima uzavrele postizborne političke strasti na scenu nisu izbacile i optužbe za različite nepravilnosti, nedozvoljene radnje,

zloupotrebe i mahinacije pripadnika opozitne političke garniture u prethodnom periodu, posebno tamo gde je došlo do promene vlasti.

Postizborno polugodište nije prošlo ni bez ponekih skandala u vidu hapšenja ljudi na istaknutim javnim položajima. Najveći odjek imao je slučaj iz **Nove Crnje**, gde je četiri meseca nakon izbora zrenjaninska policija uhapsila predsednika opštine Peru Milankova i još pet osoba, pod optužbom za korupciju, a nakon skandala usledilo je i „prekomponovanje” vlasti. Među uhapšenima je bio i suvlasnik preduzeća "Metkom" u **Kikindi** Ljubiša Kovačević. Milankov i Kovačević su uhapšeni prilikom primopredaje 200.000 dinara. Sumnja se da je firma "Metkom", koja je obavljala većinu poslova na infrastrukturi u opštini **Nova Crnja**, te poslove dobijala na nameštenim tenderima, a istraga je u toku i još se ne zna kakva će sudbina biti nekada neprikosnovenog prvog čoveka Nove Crnje, koji se, inače, uoči prošlogodišnjih izbora učlanio u DS i kao nosilac liste koja je osvojila 44 odsto glasova, bio reizabran za predsednika opštine. **Žitište**, u kojem je na kraju jedino SNS ostao u opoziciji, pročulo se i po slučaju hapšenja direktora javnog preduzeća "Razvoj" Jovana Mandića početkom novembra, zbog sumnje da je proneverio 1,4 miliona dinara iz budžeta ovog preduzeća. Njega je policija, zajedno sa direktorom privrednog društva „Borovica transport” Draganom Janićijevićem i građevinskim inženjerom Miodragom Delićem, osumnjičila za zaključivanje dva ugovora po osnovu kojih je, za potrebe JP „Razvoj” Žitište, „Vojvodinaput” trebalo da obavi sanaciju i rehabilitaciju saobraćajnica u opštini Žitište i ulica u mesnim zajednicama te opštine. Proverom je, naime, utvrđeno da su fakturisani i radovi koji nisu izvedeni, u ukupnom iznosu od oko 161 milion dinara. U **Alibunaru**, gde je inače jedino SPS u opoziciji, ali njihovi odbornici ni ne učestvuju u radu skupštine, aktuelni reizabrani predsednik opštine prvi put je na tu funkciju došao šest meseci uoči izbora, nakon hapšenja njegovog prethodnika zbog sumnje u malverzacije prilikom izdavanja zemljišta u zakup. U aktuelnom sastavu opštinskog veća sedi i član iz redova SNS-a poznat organima MUP-a, tužilaštvu i medijima, jer su protiv njega vođeni sudski postupci, a bio je i hapšen i u akciji "Sablja", ali koalicioni partneri to ne vide kao problem.

Smenjivanje stranačkih struktura na vlasti u lokalnim sredinama po pravilu je pratilo i iznošenje optužbi na račun prethodnika za nepravilnosti, zloupotrebe, ili makar nedomaćinsko poslovanje. Posebno simptomatično svedočenje u tom pogledu stiglo je od prvog čoveka opštine **Pećinci**, pripadnika URS-a, stranke koja je bila deo vladajuće garniture i u prethodnoj, ali i

novoj, „prekomponovanoj“ vlasti. „Nisu vodili računa ni o investicijama ni o koalicionim partnerima. Nisam bio svestan u tom periodu da postoje tolike nepravilnosti i da smo se toliko urušili u odnosu na zlatni period od 2004. do 2008. godine. Verujte da je 90 odsto poslova rađeno mimo procedura, ili je kršen Zakon o budžet-skom finansiranju ili Zakon o javnim nabavkama. Pisane dokumentacije nema i, uopšte rečeno, u pitanju je jedno rasulo“, rekao je novi gradonačelnik o radu prethodne vlasti, uz opasku da deo odgovornosti za prethodni period svakako snosi i njegova stranka. Dodao je i da je opština već podnela nekoliko krivičnih prijava protiv starog rukovodstva zbog mnogih zloupotreba, a najviše povodom ugovora na izvođenju infrastrukturnih radova u **Pećincima** od strane firme „Graditelj“, dok druga strana na to odgovara „da pokušavaju da neznanje prikriju pričom o aferama“.

Karakteristično je i jedno mišljenje iz **Kule**, opštine sa gotovo hroničnim političkim turbulencijama, gde glavni i odgovorni urednik lokalne TV kaže da će, po svemu sudeći, i nove podatke i optužbe na račun prethodne političke garniture dodati na podugačak spisak međusobnih optužbi stranačkih lidera koje su, tokom poslednjih 10 godina, ostale bez sudskog epiloga. „Lokalni političari u Kuli se – već godinama – igraju igre `drž'te lopova` iznoseći teške optužbe selektivno i kad kome zatreba, dok građani opravdano sumnjaju i u istinitost ovakvih optužbi. Odgovornost je na kraju na novinarima, koji će verovatno završiti sa tužbom za klevetu zbog objavljivanja ovakvih informacija“.

Međutim, javnosti su, prilikom smenjivanja lokalnih vlasti, uveliko iznošene optužbe na račun prethodnika u mnogim sredinama, ili je to tema „prepućavanja“ opozicije sa predstavnicima vlasti čija je struktura ostala nepromenjena, a jedna od češćih tema u toj priči su navodne zloupotrebe prilikom izdavanja zemljišta u zakup. Stvari sa međusobnim prozivanjima i optuživanjima ponekad sežu dugo godina unazad, a bez epiloga. Karakterističan u tom smislu je recimo **Vrbas**, kojeg su prošlogodišnji lokalni izbori zaobišli, imajući u vidu da su vanredni, nakon privremenih mera, bili održani 2009. A i da će prošlu godinu građani upamtiti kao „godinu afere bez epiloga“. Odnosno, za epilog javnih optužbi, obelodanjivanja sporne dokumentacije o malverzacijama budžetskim sredstvima, podnošenje krivičnih prijava od strane partija proevropskog bloka okupljenih u koaliciju „Za evropski Vrbas“ protiv ranijih lidera vlasti SRS-DSS-SPS, građani nikada nisu saznali. Kao kruna tog perioda, pod velom tajne ostao je i incident podmetnutog eksploziva pod automobil dr Željka Vidovića (DS), tadašnjeg predsednika privremenog organa i aktuel-

nog predsednika opštine, što se desilo samo dan pred održavanje vanrednih lokalnih izbora. Simptomatičan je i slučaj tamošnje zgrade Pozorišta, koja je započeta još 1992. godine a i danas još uvek, nakon dvadeset godina, uživa status „u izgradnji“. O milionskim sredstvima koja je pozorišna zgrada „progutala“ za pune dve decenije, a da građani u njoj nisu dočekali nijednu premijeru, ne postoji dokumentacija, pa je to postalo predmet međusobnih optužbi za malverzacije i zloupotrebe vlasti i opozicije od 2000. do danas.

Partokratska podela javnih funkcija i zaposlenja

Da od toliko najavljivane i obećavane „departizacije“ javnog sektora nije ostalo ništa – svedoče postizborna zbivanja u bezmalo svim lokalnim sredinama i očigledno je da se na imenovanja na javne funkcije gleda kao na stranačku podelu „ratnog plena“, mogućnost udomljavanja i zbrinjavanja sopstvenih partijskih kadrova, a ne kao na potrebu da se na važne pozicije dovedu stručni, obrazovani i sposobni kadrovi, bez obzira na njihovu partijsku (ne)pripadnost. Raspodela javnih funkcija i postavljenja ili zapošljavanja u lokalnim javnim preduzećima i ustanovama neretko imaju ulogu pribavljanja političke podrške grupacije kojoj odabrani pripadaju i osnaživanja sopstvene političke pozicije, a ima primera i indicija da su upravo pojedina imenovanja u javnom sektoru u nekim lokalnim sredinama presudno i uticala na ishod tamošnjih političkih obrta.

Kao slikovit primer za generalnu situaciju u odnosu partokratije prema funkcijama u javnom sektoru velike većine lokalnih samouprava i gde koalicioni sporazumi praktično predstavljaju ugovore o stranačkoj raspodeli javnih funkcija i javnih preduzeća, bez obzira na partijsku strukturu vlasti, može da posluži i svedočenje iz **Kule**, u kojoj je vlast u kratkom roku posle izbora „prekomponovana“. Osim očiglednog kadrovanja po stranačkim kriterijumima, kao zajedničkoj crti oba koaliciona sporazuma, naime, dva protivnička tabora slična su i po istovetnom argumentu. Predsednik kuljanske JS, koja je ostala u opoziciji i pored koalicionog sporazuma sa SPS, tvrdi, recimo, da je konkretan primer smenjivanja njegovih kadrova pokazao da se na rukovodeća mesta u javnim preduzećima i u lokalnoj samoupravi postavljaju „poslušni bez kvalifikacija“. „Kadrovi JS nisu bili nestranački, ali smo se vodili principom da predlažemo mlade i visokoobrazovane. Međutim, i pored toga, nakon formiranja većine sa SNS, smenjen je član veća iz JS koji je 27-godišnji diplomirani ekonomista sa master diplomom, a na njegovo mesto je došao čovek sa srednjim obrazovanjem. Isto se dogodilo i u pojedinim javnim predu-

zećima gde smo kadrovali isključivo mlade i obrazovane nezaposlene ljude“, naveo je ovaj sagovornik.

O marginalizovanju stručnjaka u korist partijski ili porodično bliskih ljudi svedočila su, primera radi, i opoziciona ukazivanja u **Baču**, neposredno pre smenjivanja vladajuće garniture, prema kojima je „nedopustivo i to što je predsednica Skupštine zaposlila svoju kćerku pa u kancelariji sede zajedno, da su poseli svoje kadrove na mesta u javnim opštinskim preduzećima, tako da je direktor Sportskog centra student, direktor Biblioteke i Kulturnog centra nema nijedan dan radnog staža, a najdrastičniji je primer direktora Srednje poljoprivredne škole koji je prethodno suspendovan i protiv kojeg se vode silni postupci“, ili **Šida**, gde navode primer „da je sin predsednika opštine član Opštinskog veća, kum mu je pomoćnik... I u opštinskim javnim preduzećima svi su postavljeni po stranačkim mrežama, i dovedeni su na čelne pozicije oni koji nikada nisu radili u toj branši ili su vodili neke privatne propale firme“, te, recimo, **Pančeva**, gde posmatrači ukazuju da ni tu ni u gradskoj upravi, niti u javnim preduzećima nisu postavljane nestranačke ličnosti, i kao primer da je upravljenje gradom u stvari samo podela izbornog plena navode primer da je Jedinstvena Srbija dobila svog većnika u ovom sazivu, a da pritom stranka nema ni funkcionalan gradski odbor.

Primeri **Novog Sada** i **Temerina** ilustruju i trend masovnog zapošljavanja odbornika u javnim preduzećima, a slučajevi zapošljavanja i imenovanja partijskih kadrova u javnom sektoru u **Pančevu**, **Rumi** ili recimo **Sremskoj Mitrovici** dobra su ilustracija da takva „kadriranja“ predstavljaju i instrument uticanja na politička zbivanja u lokalnoj sredini. U **Pančevu** je, recimo, nakon dugog

iščekivanja na formiranje vladajuće većine, na konstitutivnoj skupštinskoj sednici „upodobljenu“ većinu na iznenađenje mnogih LDP podržao glasovima svojih troje odbornika, uključujući i menadžera lokalnog odbora. On je ovaj potez pravdao „novom političkom realnošću“, koja bi trebalo da donese boljitak gradu. Za ovu podršku LDP je simbolično nagrađen sa nekoliko mesta u upravnim odborima javnih preduzeća. U **Rumi**, za već započetu sednicu na kojoj je trebalo da se ostvari prethodno dogovoreno „prekomponovanje“ vlasti i neuspah tog plana u poslednjem trenutku, tamošnji čelnik SNS-a kaže da je „prvo odustala predstavnic SRS, koja je naknadno imenovana na mesto direktora Doma zdravlja. Onda je još jedan odbornik radikala odustao, ali je većina od 23 odbornika bila dovoljna. Međutim, iako je na glasanju na sednici ta većina javno usvojila dnevni red, posle tajnog glasanja je utvrđeno da fale dva glasa. Budući da šefovi odborničkih grupa imaju pravo na uvid, konstatovano je da su od zakazane smene vlasti odustale predstavnice PUPS-a, jedna, čiji je zet istog dana zaposlen u Javnom preduzeću `Gas`, kao i druga, njena stranačka koleginica“. U **Sremskoj Mitrovici**, opet, budući da pojedini predstavnici lokalne vlasti u toj lokalnoj samoupravi nisu učestvovali u prethodnom mandatu, javila se uobičajena potreba za podmirivanjem stranačkih partnera, pa se Gradsko veće, čije je smanjivanje najavljeno pred izbore, ipak povećalo za dva člana. Jedan od uverljivih primera stranačkog zapošljavanja koje je obeležilo izborni proces u centru Srema jeste Dom zdravlja, gde je, po informacijama koje smo dobili, čak 42 radnika zaposleno za vreme predizborne kampanje, mimo sistematizacije.

EFIKASNOST, ODGOVORNOST I KVALITET RADA JAVNE VLASTI NA LOKALNOM NIVOU

Predimenzionirana i neracionalna uprava

Većina lokalnih samouprava opterećena je skupom predimenzioniranom upravom i brojnomo lokalnom administracijom. Retki su primeri lokalnih sredina sa funkcionalnom, mladom i stručnom upravom, kao što je recimo u **Novom Bečeju**, gde u upravi na hiljadu stanovnika ima svega 2,5 zaposlena. Gotovo da svaka promena vlasti dovodi do novog zapošljavanja u lokalnoj administraciji, kao i u javnom sektoru. Simptomatično je i jedno svedočenje iz **Subotice**, prema kojem je Gradska kuća prepuna kancelarija i činovničkih stolova, „čak se pregrađuju prostorije kako bi se stvorio prostor za više radnih stolova“. Izrazit je recimo primer **Sombora**, lokalne samouprave sa nešto preko 88 hiljada žitelja, koja spada među one sa najvećim brojem zaposlenih u Srbiji. Trenutno samo u „Županiji“ platu prima više od 450 radnika na neodređeno, odnosno stotina pod ugovorom. „Mi smo godinama nudili nagradu od 500 evra onom ko nađe funkcionera koji nije zaposlio nekog člana svoje porodice, ali nam se niko nije javio, jer takvih nema“ – izneo je (danas opozicioni) odbornik u jednom od vojvođanskih gradova. Zapošljavanje u upravi i javnom sektoru postalo je neka vrsta „rezervoara“ za zbrinjavanje stranačkih kadrova, pa tako recimo sagovornik iz Subotice zapaža i trend koji, naravno, daleko prevazilazi lokalne okvire, da je „kriterijum stranačka pripadnost, i ni jednom od početka višestranačja ni na jednu važnu i odgovornu poziciju u gradu nije postavljen neko ko nije imao podršku određene stranke – bilo kao član, ili bilo kao `simpatizer`“.

Nove vlasti u postizbornom periodu dovele su do novog povećanja brojnosti uprave i troškova lokalne administracije u nekim sredinama, o čemu svedoči recimo primer **Vršca**, gde je proširenjem vladajuće koalicije sa SNS-om opštinsko veće automatski uvećano za dva člana. „Preostala“ opozicija kritikovala je taj potez navodeći da će to Vrščane koštati 110 hiljada evra, koliko, kako su rekli, iznose četvorogodišnje bruto plate za dva većnika. U **Kanjiži** je broj članova Opštinskog veća povećan sa sedam na devet članova. Zatim je, po Odluci o izmenama i dopunama Odluke o opštinskoj upravi, to telo dobilo jedno odeljenje više, tačnije Odeljenje za

opšte poslove i privredu se udvojilo. Šefovi odeljenja opštinske uprave (ima ih ukupno četiri) od sada mogu imati zamenike (po članu 21 nove Odluke o opštinskoj upravi). Tu je i primer Plandišta: „*Bili smo najjeftinija vojvođanska opština sa samo četiri funkcionera. Sada ima 18 novozaposlenih, što je oko 30 odsto više jer smo ih prethodno imali pedesetak u opštinskim službama. Naravno, pojedinci imaju velike zarade, za načelnika i sekretara dovedeni su propali kadrovi iz Zrenjanina. Samo putni trošak za jednog od njih je 30.000 dinara mesečno, što je, uz plate, bezmalo 200.000 dinara, te nas njih dvoje koštaju gotovo pet miliona dinara godišnje*“ – svedoči predstavnik današnje opozicije.

Brojnoj upravi, besumnje, „kumuje“ i ambicija političkih stranaka za uzajamnom kontrolom koalicionih partnera. Pokazuju to i primer **Šida** („ne vlada više jedna stranka već se na jedno mesto postavljaju tri čoveka iz tri različite stranke, pa jedan drugog kontrolišu“). Sve se to, naravno, odražava na rashode lokalnih samouprava. Na troškove lokalne administracije, odnosno plate koje se isplaćuju iz budžeta odlazi znatan deo lokalnog novca. U **Bečeju**, recimo, u poređenju sa ukupnim sredstvima, na plate i troškove zaposlenih u opštinskoj upravi i javnim preduzećima odlazi oko 29,51 odsto opštinskog budžeta, u **Čoki** na troškove lokalne administracije odlazi polovina budžeta, a prošlogodišnji budžet u **Sremskim Karlovcima** iznosio je oko 280 miliona dinara, a od toga je oko 70 procenata odlazilo na oko 50 zaposlenih u opštini.

Racionalizacija i efikasnost lokalne administracije deo je retorike praktično svih političkih aktera, ali u praksi stvari ipak izgledaju drugačije. Doduše, ima i ređih primera, kao što su recimo **Temerin** i **Sečanj**, gde su se pohvalili da su uspeli da unekoliko smanje broj zaposlenih u upravi, ali je to tek mali izuzetak. Krizna vremena se često potežu kao argument, pa tako, primera radi, predsednik senčanske opštine o eventualnim planovima za smanjenje budžetskih izdataka za plate kaže: „*To bi značilo otpuštanje u firmama i institucijama nad kojima imamo ingerencije. U ovako teškoj situaciji to ne smemo dozvoliti*“.

Ima primera koji postavljaju i pitanje odgovornosti lokalnih vlasti za realno budžetsko planiranje i njegovo izvršenje. Tako je u **Žitištu**, koji po popisu iz 2011.

godine ima 16.786 stanovnika, u javnoj upravi do stupanja na snagu Zakona o lokalnoj administraciji, radio 131 zaposleni. Kako bi se njihov broj smanjio na formulu četiri zaposlena na 1.000 stanovnika, višak je bilo 38 ljudi. Završni račun za predizbornu godinu pokazao je da opština za otpremnine u administraciji nije potrošila ni jedan od 1,1 miliona dinara, koliko je bilo predviđeno budžetom. Za problem realnog planiranja budžetskih prihoda i rashoda, inače, karakteristično za veliki broj sredina jeste to da se aktuelna vladajuća koalicija brani smanjenim transferima sa republičkog nivoa i neostvarenom naplatom naknada i taksi, a da opozicija optužuje da se prihodnom stranom nerealno pokušava pokriti sve skuplja administracija i plate funkcionera. Simptomatično je u tom smislu opoziciono svedočenje iz **Vrbasa**: „Opštinska administracija je od 2009. godine do danas poskupela za frapantnih 100 odsto, a dve trećine rashoda za 2012. godinu ide na plate i usluge po raznim osnovama. Izveštaj o izvršenju za 9 meseci pokazao je da je plan o 1,3 milijarde dinara ostvaren za svega 68 odsto, ali je zato već u septembru potrošeno 80 odsto planiranih sredstava za plate funkcionera i administracije. Sa druge strane, subvencije za zapošljavanje realizovane su sa svega 40 odsto“.

O primerima neracionalnog i rasipničkog trošenja javnih sredstava, građani u najvećem broju slučajeva saznaju naknadno, nakon promene vlasti, kada se postizborni period uveliko koristi za osporavanje, optuživanje i iznošenje „prljavog veša“ one prethodne. Simptomatičan za to može biti i primer **Malog Iđoša**, gde nove vlasti tvrde da su u opštinskoj kasi „zatekli samo dugove“. („Zbog nenamenskog trošenja više od 100 miliona dinara od izdavanja državnih oranica, dovedena je u pitanje komasacija. Potrošeno je i više od 15 miliona dinara za

kuglanu u Feketiću, jer je izvođač radova plaćen unapred za radove koje nije obavio. Dug prema „Vojvodinaputu“ iznosi više od 46 miliona dinara. Najšokantniji podatak je da je bivša vlast samo za alkoholna pića za oko godinu i po dana potrošila čak 3 miliona dinara. To je recimo 10 hiljada litara vina.“)

Promena vladajuće garniture i „prepućavanja“ sa prethodnom, građane su često mogla da podsete na izreku – „mnogo ste isti“. U **Zrenjaninu** je, recimo, nova vlast najavila uvođenje nove sistematizacije zaposlenih. Postojeće službe i odeljenja su pripajane jedne drugima, pa se došlo do rešenja na koje je vladajuća koalicija ponosna, a opozicija ih kritikuje. „Zatekli smo u Opštinskoj upravi 412 zaposlenih, od toga deo na određeno vreme, kojima ćemo se zahvaliti na saradnji po isteku ugovora. Zatekli smo 18 načelnika odeljenja, 18 zamenika i preko 80 raznoraznih šefova i koordinatora. Po novoj sistematizaciji, mi ćemo to svesti na svega 20 rukovodećih funkcija i time uštedeti samo na platama za trećinu u 2013. godini“ – naveli su. Opozicija, opet, osim što veruje da će to smanjiti efikasnost uprave tvrdi i da „paralelno sa tim zapošljavaju nove ljude u gradskoj upravi i javnim preduzećima kako bi zadovoljili stranačke apetite, a najveći problem su minorne stranke koje su dobile mnogo više prostora za zapošljavanje svojih ljudi kako bi se održala skupštinska većina“. Zanimljiv je bio i odgovor gradonačelnika da „manji koalicioni partneri taj proces donekle opterećuju, ali im je na svu sreću uzak spektar delovanja i probleme prevazilazimo. Mi njima moramo da pokažemo da smo veliki, ali sa duge strane i da imamo veliko srce“. On je, međutim, odbio da odgovori na niz pitanja u vezi sa brojem novozaposlenih u upravi i javnim preduzećima!

Osim prekomernog zapošljavanja u lokalnoj javnoj sferi koje se po pravilu odvija po kriterijumu stranačke pripadnosti, postizborna imenovanja i zapošljavanja postavila su istovremeno i pitanje stručnosti i kompetentnosti postavljenih kadrova u brojnim sredinama. Ima zapažanja da se „zapošljavaju ne samo nestručni, u smislu neodgovarajućih kvalifikacija, nego i ljudi sa nedovoljnim obrazovanjem da bi uopšte mogli biti na rukovodećem položaju“. Primer iz **Novog Sada** o kojem se u medijima vodila polemika jeste, recimo, kako neko sa završenom osnovnom školom može da vodi resor socijalne zaštite u Gradskom veću i da za to dobija platu veću od predsednika Republike.

Jedan broj primera svedoči i o deficitu efikasnosti i odgovornosti u primeni propisa i poštovanju zakonitosti od strane lokalnih uprava u pojedinim sredinama. U **Subotici** pominju da se ispostavilo da grad mora da plati 10 miliona dinara kazne zbog nepoštovanja pro-

pisa u zapošljavanju osoba sa invaliditetom, u **Vršcu** je po završnom računu za predizbornu godinu iz budžeta opštine plaćeno više od 23 miliona dinara kazni po sudskim sporovima. U nekim sredinama čuju se zamerke što su nepravilnosti u radu opštine iz prethodnih godina i dalje neotklonjene, pa tako u **Čoki**, recimo, ni danas nema trim-staze, iako je rok izgradnje prošao pre šest godina, dok sredstava namenjenih tom projektu odavno nema u opštinskoj kasi, a u **Temerinu** niko od nadležnih ni sadašnje ni bivše vlasti ne zna sa sigurnošću da kaže koliko je para prikupljeno u mesnom samodoprinosu koji je istekao još početkom 2011, a da istovremeno postoje sumnje o nenamenskom trošenju oko milion i po evra od tih sredstava.

Deficiti pluralizma i kompetencije u donošenju odluka

Osim što u jednom broju lokalnih sredina zbog izuzetne brojnosti vladajućih koalicija, opozicije praktično da i nema (**Alibunar, Apatin, Plandište, Senta**), pitanje deficita pluralizma i učešća različitih mišljenja u procesu kreiranja i donošenja odluka na lokalnom nivou u nekim mestima nameće i izostanak opozicionog učešća u radu lokalnih skupština i njihovih radnih tela, a da i ne govorimo o deficitu uključivanja i konsultovanja predstavnika stručne i civilne sfere u kreiranju odluka, pa i samih građana. Postavlja se i pitanje na koji način ti odbornici zastupaju interese građana koji su ih birali.

U **Alibнару** je jedino SPS u opozicionom položaju, ali njihova četiri odbornika ne učestvuju u radu skupštine i nikada ne dolaze na sednice. Odbili su da pojasne razloge te odluke, obrazlažući svoje izbivanje iz odborničkih klupa jedino stavom da oni zapravo nisu i ne mogu biti opozicija *“nekome ko je pokrao izbore i vlasti se dokopao nelegalno”*. U **Malom Idošu** komunikacija vlasti i opozicije ne postoji, a u **Sremskim Karlovcima** opozicije nema u radnim telima: *„U junu je bila konstitutivna skupština radnih tela i tada je bila i prilika i vreme da mi kao najveća opoziciona stranka budemo u funkciji aktivnog rada kompletne opštinske uprave. Nije nam pružena prilika da sarađujemo i sada kad smo pozvani da uđemo u radna tela, mi to nismo prihvatili. Stav naše stranke je da ne idemo u saradnju sa vladajućom partijom pošto je politika od samog vrha zasnovana na drugoj strukturi vlasti. I mi to apsolutno poštujemo i držimo se toga. I da uđemo pojedinačno u neka radna tela, sve naše ideje i projekti bi bili preglasani vladajućom većinom“*. *„Nas, opozicione poslanike, jednostavno ne tretiraju kao ljude, oduzimaju nam reč na skupštinskoj govornici, ne daju uvid u tokove novca, nismo prisutni u važnim skupštinskim odborima*

kao što je na primer Savet za budžet i finansije, Savet za poljoprivredu i zaštitu životne sredine. Samo u nevažnim radnim telima smo dobili mesta, a i tu nam je bilo određeno 24 sata da imenujemo naše kandidate, dok su oni imali mesec dana da izaberu svoje“ – tvrdi predstavnik opozicije u **Kanjiži**. Predsednik opštine smatra da je opozicija dobila mesta u radnim telima srazmerno njenoj snazi: *„Da su u svim odborima dobili mesta, bili bi u većoj meri reprezentovani nego što to po težini zaslužuju. U drugim opštinama ni toliko mesta nisu dobili opozicionari.“*

O eventualnoj praksi da su lokalne vlasti u rad nekih radnih tela uključile predstavnike stručne i civilne javnosti, ili ih konsultovale uoči donošenja važnih odluka, nema saznanja. Kao ni da su u cilju povećanja kompetencije u odlučivanju o pojedinim pitanjima rađena istraživanja javnog mnjenja u lokalnoj sredini.

Prekomerno zapošljavanje i dubioze u javnim preduzećima

Skoro da nema lokalne sredine u kojoj se ne ukazuje na prekomerna zapošljavanja u javnim preduzećima, pri čemu su ova preduzeća ili ustanove postali svojevrstni rezervati za zbrinjavanje stranačkih kadrova i zapošljavanje bliskih ljudi. Da se takva praksa u dramatičnim razmerama ustalila, bez obzira na partijsku strukturu vlasti, najbolje svedoče primeri iz onih sredina u kojima je u postizbornom periodu vlast „prekomponovana“ i gde su se politički akteri u kratkom roku našli u obrnutom pozicijono-opozicionom položaju. Oni kritikuju drugu stranu zbog nekontrolisanog zapošljavanja „njihovih“ u javnom sektoru, a čine isto kada su sami na vlasti. U okruženju zabrinjavajuće stope opšte nezaposlenosti u svim sredinama, zapošljavanje u javnom sektoru i obezbeđivanje sigurne „plate iz budžeta“ postalo je očigledno moćno oružje pribavljanja političke podrške i uticaja u lokalnim sredinama, dok koalicioni sporazumi prerastaju u podelu „ratnog plena“ i međusobne raspodele javnih preduzeća, pri čemu davanje nekog od njih u „nadležnost“ određene stranke ponekad ima i svrhu političke trgovine i obezbeđivanja podrške, odnosno potrebne većine za formiranje vlasti.

Brojni su primeri ove vrste stranačkog „zapošljavanja“, i to nezavisno od sastava vladajuće garniture, ali je ilustrativan, recimo, primer **Novog Sada**, u kojem je vlast „prekomponovana“. Tako je recimo predstavnik stranke koja je bila deo i prethodne ali i „prekomponovane“ vlasti u ovom gradu, na račun smenjene izrekao i to da je analiza pokazala da je u predizbornom periodu, od septembra 2011. u javnim preduzećima primljeno na stotine ljudi, optuživši smenjenu DS za „*potpuno uruša-*

vanje komunalnog sistema grada i zapošljavanje preko 500 članova stranke u Gradskom zelenilu, Vodovodu i kanalizaciji, Čistoći, Informatici, drugim JP i Gradskoj upravi, čime je budžet dodatno opterećen za 360 miliona dinara godišnje“. Istovremeno, predstavnici današnje opozicije u Novom Sadu upućuju kontraoptužbe novoj vlasti da masovno zapošljava ljude u delatnostima koje nisu primarne, a kao primer navode se preduzeća Vodovod i Urbanizam, gde je recimo „u kratkom roku 11 ljudi zaposleno u nečemu što se zove kabinet direktora“, ili da se, recimo, odbornici aktuelne većine masovno zapošljavaju u gradskim javnim preduzećima.

U raspodeli stranačkog uticaja i moći imenovanjima i zapošljavanjem u JP, ne preza se čak ni od „izmišljanja“ funkcija ili radnih mesta u tom sektoru. Recimo, u medijima se, nakon prekomponovanja vlasti u **Bečeju**, govorilo o novom talasu otpuštanja i prekomernog zapošljavanja, te je kao primer navedeno i novoootvoreno radno mesto u JP Komunalac – mesto vozača cisterne, iako preduzeće takvo vozilo nema u svom voznom parku, a napisi na ovu temu nisu bili demantovani. U **Subotici** se navodi primer da se zapošljavaju ne samo nestručni, već i oni koji ne bi mogli biti rukovodioci („u JP Čistoća i zelenilo čak je za direktora postavljena osoba koja je sudski kažnjavana“) ili da je Zavod za urbanizam grada na svom sajtu objavio ime pomoćnika ovog javnog preduzeća iako funkcija pomoćnika javnog preduzeća ne postoji po zakonu. U **Kanjiži** je većina odbornika dala saglasnost na odluku o dopuni Statuta, koja omogućuje novinu da u nekoliko javnih preduzeća i ustanova direktori dobijaju svoje zamenike i savetnike. „Može to neko da nazove apetitom novih stranaka u vlasti, ali ja bih pre rekao da je to sve urađeno radi međusobne kontrole. S druge strane, trudili smo se da tim novim funkcijama odredimo i konkretne zadatke“ – objasnio je predsednik opštine ovu vrstu uvođenja novih funkcija u javnom sektoru.

Da jedino rešenje problema u javnim preduzećima predstavlja ozbiljno restrukturiranje i reformisanje javnog sektora, potvrđuju i brojni primeri ogromnih dugovanja i dubioza u poslovanju lokalnih javnih preduzeća. Primera radi, aktuelni gradonačelnik **Novog Sada** procenio je da se kompletna dugovanja javnih preduzeća u gradu kreću od sedam do deset milijardi dinara, što je „ravno katastrofi“, a predsednik recimo opštine **Senta** kaže da „budžet jedva pokriva troškove, tako da za razvoj zajednice skoro da nemaju nijedan dinar“.

Osim predimenzioniranih i zaduženih javnih preduzeća, u nekim sredinama uočljivi su i problemi u kvalitetu i obimu njihovih usluga u odnosu na potrebe građana. Primera radi, u **Odžacima** tek nešto više od četvrtine žitelja živi u centru opštine, a uprkos tome, lokalno

IZDACI ZA OTPLATU KREDITA PO GLAVI STANOVNIKA, RSD (2010)
Izvor: Republički zavod za statistiku

komunalno preduzeće deluje samo u centru opštine, dok seoske mesne zajednice moraju samostalno da se brinu o odvoženju smeća. U **Somboru** i sama vlast priznaje da radno vreme predškolskih ustanova (do 15,30 časova) ne odgovara potrebama roditelja.

Širenje standarda u komunikaciji sa građanima i procedurama

Provera stanja na terenu nesumnjivo svedoči o tendenciji uvođenja savremenih standarda u komunikaciji lokalnih uprava sa građanima, pojednostavljenju i povećanju efikasnosti u različitim administrativnim procedurama. Neosporni lider u toj oblasti je **Indija**, koja je još pre deset godina uvela takozvani „Sistem 48“, kojim se omogućava dnevno uključivanje građana u rešavanju ključnih pitanja od značaja za funkcionisanje lokalne zajednice, sa zahtevom da nadležni organi, javna preduzeća i ustanove u roku od 48 sati reše ukazani problem ili javno utvrde rok za njegovo rešavanje. Opština se hvali i pojednostavljenom administrativnom procedurom, dokumenta se dobijaju u roku od nekoliko minuta, poslovne dozvole izdaju se istog dana, a građevinske u roku od 60 do 90 dana. Prijemno odeljenje opštine Indija je organizovano u formi „one stop shopa“, a koje na jednom mestu objedinjuje sve usluge, ne samo lokalne već i republičke administracije. Ako se na ovom planu i zaostaje za Indijom, značajan deo lokalnih samouprava u Vojvodini sada je već takođe uveo „Sistem 48“, u nekima je to, doduše, „Sistem 72“, odnosno servis za za prijavu i rešavanje problema (recimo: **Bečej** i **Sombor**). Internetski portali velike većine opština i gradova daju mogućnosti podnošenja zahteva za izvode iz matičnih knjiga rođenih, venčanih, umrlih, izvode iz knjige državljana, proveru biračkog spiska, u

sve brojnim lokalnim samouprava u okviru prijemnog odeljenja postoji i elektronska pisarnica i uvedena je e-uprava ili se to planira. Situacija u praksi je međutim različita, u nekim sredinama i pored toga, te usluge ne rade kako standard predviđa, ili rade otežano i polovično, pa recimo informacije kasne, ili građani ne dobijaju uvek odgovore, a ponegde te poslove zasad telefonski obavlja referent umesto elektronske komunikacije.

U direktnoj komunikaciji vlasti sa građanima, jedan broj lokalnih samouprava je na svoje internet prezentacije uveo i rubriku „pitajte gradonačelnika“, iako je ažurnost ovakve komunikacije različita. Sa druge strane, primer **Novog Kneževca**, gde su elektronske adrese svih čelnika lokalne uprave dostupne građanima, kao i **Novog Bečeja**, koji je doneo poseban precizan pravilnik ponašanja zaposlenih u lokalnoj upravi u radu sa građanima, ostaju svetli primeri u neposrednoj komunikaciji sa građanima.

Različit odnos prema strateškom planiranju, razvoju i konkurisanju

Po angažmanu i odnosu lokalnih uprava prema strateškom planiranju, razvoju lokalne sredine, konkurisanju i pisanju projekata situacija u Vojvodini je šarolika. Veći broj lokalnih uprava ima posebne kancelarije za pisanje projekata, druge ih nemaju (primera radi, **Srbobran, Titel, Čoka, Senta**), a u nekima navode da razmišljaju ili planiraju formiranje takvih kancelarija (**Senta, Čoka**). U pojedinim sredinama posao oko pisanja projekata dosad je uglavnom bio prepušten civilnom sektoru, kao što svedoče recimo u **Čoki** („do sada su projekti dolazili iz nevladinog i civilnog sektora, na ličnu inicijativu autora predloga projekata“), a u nekim opštinama je taj posao organizovan na drugi način, ili su neki za to zaduženi u pojedinim odeljenjima uprave. U **Indiji**, koja nesumnjivo poslednjih godina važi za lidera u privlačenju investicija, ne postoji posebna kancelarija za pisanje predloga projekata, ali je jedna osoba u

kabinetu predsednika zadužena za praćenje raspisanih i pisanje projekata. Ona koordinira projektnim timom, sastavljenim od predstavnika lokalnih agencija i komisija i odeljenja uprave.

Očigledne su i značajne razlike u efikasnosti lokalnih uprava u stvaranju što povoljnijih uslova za razvoj i u privlačenju investitora. U **Indiji** je, recimo, potencijalni investitori „online“ mogu da dobiju sve neophodne informacije o uslovima realizacije bilo kog projekta. U poslednjih godinu i po dana grad **Sombor** opredelio za pokretanje Razvojne agencije – RAGS, koja je pri osnivanju zamišljena kao jedan od samofinansirajućih servisa sa 11 zaposlenih, ali i u 2013. RAGS računa na 10 miliona budžetskih dinara. Nasuprot tome, simptomatičan je ipak primer da ažurnost lokalne birokratije nije bila na visokom nivou kada je počela realizacija prethodne velike grinfild investicije u **Somboru**, izgradnja fabrike italijanske „Kalcedonije“. Ugovor o investiciji potpisan je 2008. godine, na isteku mandata tadašnje lokalne vlasti, čiju okosnicu su, kao i danas, činili DS i DSS. Zemljište predviđeno za italijansku kompaniju delom je ostalo sa nerešenim imovinsko-pravnim odnosima. Fabrika je izgrađena, duboko je zagazila u proizvodnju, ali problem još nije rešen. Bilo je teškoća i sa obezbeđivanjem dozvola, izmeštanjem dalekovoda električne energije, pa je cela izgradnja kasnila gotovo dve godine. Kada je potpisan ugovor, Italijani su planirali da u Somboru izgrade još jednu fabričku halu, koja bi, kao i prva, za poštovala oko 400-500 radnika, ali od drugog pogona „Kalcedonije“ u Somboru za sada ni traga, ni glasa.

Razlike u planiranju u lokalnim samoupravama prisutne su i u pogledu definisanja posebnih strateških dokumenata i planova. Dok tako, recimo, sve veći broj sredina ima usvojene akcione planove za mlade, ili lokalne kancelarije za mlade, posebnu strategiju razvoja kulture u lokalnoj sredini nema nijedna sredina. U **Kuli** su, doduše, tvrdili da imaju usvojen plan za razvoj kulture, ali se on na internet prezentaciji opštine ne može pronaći među ostalim strateškim i planskim dokumentima.

Sukob interesa

Pojedini gradonačelnici teško se odriču duplih funkcija. Predsednici opština **Apatin** i **Srbobran**, kao i gradonačelnik **Zrenjanina**, budući da su dvostrukim funkcijama bili u sukobu interesa, podneli su ostavke na mesto pokrajinskih poslanika na koje su izabrani po većinskom sistemu, zbog čega su se u ta tri mesta raspisali dopunski pokrajinski izbori. Dugogodišnji predsednik opštine **Apatin** Živorad Smiljanić (SPS), inače, nakon izbora 2012. peti put u političkoj karijeri izabran je na čelo opštine, i ranije je slovio u javnosti kao čovek sa najvećim brojem funkcija (u vreme poslednje predizborne kampanje, podneo je ostavku na mesto direktora Doma zdravlja u Apatinu, jer se ta pozicija kosila sa državnim propisima o nespojivosti funkcija). I u prošlom mandatu je bio u sukobu interesa, kada je takođe bio i čelnik opštine i pokrajinski poslanik.

Posebnu polemiku u javnosti izazvao je avgustovski izbor Ivana Bošnjaka (SNS) na mesto gradonačelnika **Zrenjanina**, nakon ostavke njegovog prethodnika Gorana Kneževića zbog odlaska na funkciju ministra za poljoprivredu. Bošnjak je, naime, izabran za gradonačelnika, iako je u startu bio u sukobu interesa, budući da je na izborima po većinskom sistemu izabran za pokrajinskog poslanika. On je sve vreme uporno odbijao da podnese ostavku na neku od funkcija, a uoči odluke Agencije za borbu protiv korupcije izjavio da se, ukoliko ga zakon ne bude naterao, neće ni opredeljavati. Agencija je donela krajem novembra konačnu odluku i obavezala Bošnjaka da u roku od 15 dana podnese ostavku na mesto gradonačelnika, ali je on odlučio da podnese ostavku na poslaničku funkciju.

(Ne)poštovanje izborne volje

Slučajevi „preletanja“ odbornika u druge odborničke grupe (**Bačka Topola, Bač, Kula, Ruma, Nova Crnja, Bačka Palanka, Zrenjanin**) dovela su do toga da u nekim sredinama po rasporedu snaga birači teško mogu da prepoznaju svoju izbornu volju, i to kako u vlasti, tako i u opozicionim redovima, imaju li se u vidu pojedina u partijsko-ideološkom smislu, najblaže rečeno, „čudna preletanja“. Etička problematičnost pojave „preletača“ tim je veća ima li se u vidu da su u nekim sredinama takvi obrti zbog „tanke većine“ presudno uticali na politička

zbivanja i formiranje vlasti u nekim sredinama. Karakterističan primer za to jeste recimo izbor prvog positsbornog gradonačelnika **Zrenjanina** Gorana Kneževića (SNS) upravo zahvaljujući glasu odbornice sa liste LSV-a. Još je simptomatičnije mišljenje jednog od aktuelnih funkcionera tamošnje vlasti koji smatra „*da je u većini stranaka napravljena greška prilikom sastavljanja izbornih lista, jer se zbog činjenice da su odbornici vlasnici mandata nije povelu računa da oni budu ekonomski stabilne ličnosti*“. (*„Nije tu u pitanju samo novac nego često i neke mizerne stvari. Mislim da i partije treba da tretiraju odbornike kao misleće ljude, a ne samo pojedince koji u skupštini dižu ruke.“*)

Jedan broj „neprirodnih“ vladajućih koalicija sa „čudnim“ ideološkim spojevima (**Alibunar, Apatin, Bač, Bečej, Novi Bečej, Plandište, Sečanj, Sombor, Vršac**) besumnje nameće pitanje (ne)poštovanja izborne volje građana, kao što je ono, uostalom, aktuelno i u vezi sa sklopom nekih opozicionih odborničkih grupa (recimo radikalsko-liberalno-monarhistička-manjinska odbornička grupa u **Kuli**). Pitanje etičnosti problematizuju i neki slučajevi „preusmeravanja“ političke podrške pojedinih aktera prilikom „prekomponovanja“ vlasti. Simptomatičan je recimo primer **Novog Sada**, gde je lokalni SPO „preusmerio“ svoju podršku sa prethodne na aktuelnu većinu, na čelu sa SNS-om, pa je u vladajućoj koaliciji i šest odbornika Romske demokratske stranke (RDS), koje je SNS nakon lokalnih izbora optuživao da su u Skupštinu grada ušli zahvaljujući „kupovini glasova“ birača, te da je u aktuelnoj vladajućoj koaliciji i pet odbornika koji su izabrani na listi Dveri, a potom isključeni iz tog pokreta, kao i jedan odbornik vlaške stranke Nijedan od ponuđenih odgovora, koji je takođe isključen iz partije nakon izbora. Da stvari etički u pogledu poštovanja izborne volje birača budu još problematičnije, tri „preusmerena“ odbornika SPO-a mandate su na izborima osvojili na listi ranije vladajućeg LSV-a (*„Bili su na izbornoj listi čija je osnovna poruka bila da je Novi Sad nama glavni grad, a sada su u vlasti sa pokretom koji bi da ukine autonomiju Vojvodine i koji veliča odluku Ustavnog suda kojom je osporena funkcija Novog Sada“* – ilustrovali su u LSV).

Pitanje izneverene biračke volje postavilo se i u nekim drugim slučajevima, kao što je recimo **subotički**, gde su predstavnici LDP-a, koji su po stranačkom ključu do bili pozicije u gradskoj vlasti kasnije napustili stranku,

tako da dalje mogu svoje odborničke mandate da koriste po sopstvenoj volji, bez ikakvog polaganja računa makar stranci.

Etičnost na lokalnom političkom nivou problematizuju i pojedina ukazivanja samih aktera o „kupovini“ glasova ili odborničkih mesta. „*Mislim da je ove godine kupovina glasova bila izraženija nego ikad pre, što govori o jednom veoma niskom nivou građanske, političke i društvene svesti, a nakon toga i nezrelosti političkih partija*“ – ocenio je i sam pripadnik novosadske vlasti iz redova SPO-a, dok predstavnicu LSV-a iz tog grada svedoči: „*Neretko imamo informacije od odbornika da im se nudi mito i da im se preti i sve to ide u prilog šire priče o prekomponovanju vlasti u Novom Sadu. Prvo su tražili hapšenje čelnika RDS, a nakon što su ušli u koaliciju sa njima, o tome se više ne priča*“. U **Pećincima**, opet, gde je vladajuća većina formirana oko grupe građana „Luki“, optužbe za kupovinu glasova u izborima u korist te grupe nisu stigle samo iz današnjih opozicionih redova („*DS ima dokaze sa terena da je Pantić plaćao po glasu 20 evra. Čak je i naterao zaposlene u svojim firmama iz drugih opština da se prijave u Pećincima i glasaju za njega, pa je na nekim adresama bilo na desetine ljudi.*“) nego i iz krugova aktuelne lokalne vlasti (JS), čiji je predstavnik ustvrdio da je „*Luki napravio GG i za ove izbore je uključio i samu policiju da kupuje glasove*“. U vladajućoj većini, međutim, samo odvrtaču da su „*nepravilnosti trebalo da budu prijavljene izbornoj komisiji, pa nakon toga da se obavesti policija ili ko već treba*“.

(Ne)odgovorno korišćenje poverenih javnih sredstava

Promena vlasti na lokalnom nivou i postizborna međusobna stranačka „prepucavanja“, iznošenje optužbi na račun „druge strane“ za nepravilnosti, nedomaćinsko gazdovanje, za zloupotrebe, mahinacije, nezakonitosti i korupciju izbacilo je naknadno na svetlo dana brojne primere neodgovornosti lokalnih političkih elita i njihovih predstavnika prema poverenim javnim sredstvima, bez obzira na stranačku pripadnost, ili sastav vladajuće garniture. U tom smislu je ne samo simptomatično već i frapantno svedočenje aktuelnog predsednika opštine **Pećinci** iz redova URS-a (koji je bio deo i prethodne vladajuće garniture): „*Verujte da je 90 odsto poslova rađeno mimo procedura, ili je kršen Zakon o budžet-skom finansiranju ili Zakon o javnim nabavkama. Pisane dokumentacije nema i, uopšte rečeno, u pitanju je jedno rasulo*“, rekao je novi gradonačelnik, uz opasku da deo odgovornosti za prethodni period svakako snosi i njegova stranka, te da je opština već podnela nekoliko

krivičnih prijava protiv starog rukovodstva zbog mnogih zloupotreba, a najviše povodom ugovora na izvođenju infrastrukturnih radova.

Postizborno iznošenje „prilavog veša“ – na koje označene strane po pravilu odvrtaču da „*nove vlasti time samo žele da zamaskiraju sopstveno neznanje*“ – predstavlja ilustraciju za širok spektar primera neodgovornog odnosa lokalnih funkcionera, koje je teško i pobrojati. Brojne su iznete optužbe za zloupotreba prilikom izdavanja zemljišta u zakup, za samovolju i neprikriiveni nepotizam u dodeli poslova izvođenja radova finansiranih iz budžeta, „kumovskih“ i nameštenih javnih nabavki. Primera radi, povodom 100 dana nove vlasti u **Srbobranu**, njeni predstavnici obelodanili su spisak od više od 100 javnih nabavki za koje otvoreno sumnjaju da su nameštene. Navodi se da rezultati višemesečne istrage o poslovanju lokalne samouprave do danas nisu saopšteni, iako u aktuelnoj vladajućoj koaliciji tvrde da su utvrđeni propusti teški preko 2,2 miliona evra, ali da je slučaj završio u fioci tužilaštva, a u javnost su, između ostalog, dospеле i informacije da je raniji funkcioner opštine kaznu od 200 hiljada dinara Povereniku za informacije od javnog značaja platio iz opštinske kase, ali i ostavio u nasleđe kaznu za nezakonito uzurpiranje obale Velikog bačkog kanala u visini od preko 2 miliona dinara. Mediji su preneli informaciju da je predsednik opštine **Kovačica**, prema nalazima budžetske inspekcije i policije, potrošio oko 4,8 miliona evra bez tendera, plaćajući dva preduzeća za izgradnju Sportsko-rekreativnog centra „Relaks“ i da su otkriveni i neki naplaćeni računi za radove koji nikada nisu obavljani. U **Malom Iđošu** je nova vlast ustvrdila da je zbog „*nenamenskog trošenja više od 100 miliona dinara od izdavanja državnih oranica, dovedena u pitanje komasacija, da je potrošeno više od 15 miliona dinara za kuglanu u Feketiću, jer je izvođač radova plaćen unapred za radove koje nije obavio, da dug prema 'Vojvodinaputu' iznosi više od 46 miliona dinara, a da je bivša vlast samo za alkoholna pića za oko godinu i po dana potrošila čak 3 miliona dinara*“. U **Novoj Crnji** je četiri meseca posle izbora policija uhapsila predsednika opštine Peru Milankova i još pet osoba, pod optužbom za korupciju. U **Baču** je (docnije smenjena) vlast tvrdila da je zatekla 50 miliona dugova i fakture o neplaćenim računima, stare po dve-tri godine, u **Temerinu** ni danas niko ne zna koliko je tačno prikupljeno i kako su utrošena sredstva od samodoprinosa isteklog pre dve godine, **Vrbas** je ostao sinonim za mesto nerazjašnjenih afera i izostanka epiloga javnih optužbi i prijava za malverzacije budžetskim sredstvima još i iz perioda od pre četiri godine...

TRANSPARENTNOST I ODNOS PREMA JAVNOSTI NA LOKALNOM NIVOU

Nedovoljna transparentnost jedna je od ključnih karakteristika odnosa velike većine lokalnih samouprava u Vojvodini. Za potrebe novinarskog istraživanja u okviru projekta "Mediji i lokalne samouprave", Nezavisno društvo novinara Vojvodine je upravnima svih 45 opština i gradova u pokrajini prosledilo tip-ske upitnike, uz molbu da preciziraju konkretne podatke i pruže informacije o jednom broju pitanja vezanih za organizaciju i rad lokalne uprave, a odgovor je dobijen iz svega 11 lokalnih samouprava, iz nekih zahvaljujući pozivanju na Zakon o dostupnosti informacija od javnog značaja. U **Adi**, recimo, na neka od najvažnijih pitanja nisu želeli pismeno da odgovore, a telefonsko pojašnjenje nadležnog je bilo da neka od pitanja „nisu bila primerena“. Naveo je, kao primer, pitanje koje se odnosilo na najvišu školsku spremu i zanimanje lokalnih čelnika i rukovodilaca javnih preduzeća.

Netransparentnost lokalnih vlasti

Primer iz **Ade**, gde nisu mogle da se dobiju tražene biografije, ali ni zatraženi dokumenti kao što su Izveštaj o realizaciji budžeta za poslednja dva kvartala sa detaljnim troškovima pojedinačnih stavki i planovi rada članova Opštinskog veća (zbog čega je zatražena i pomoć Poverenika za informacije od javnog značaja) samo je jedna od mnogih mogućih ilustracija netransparentnosti i neprihvatljivog odnosa lokalnih uprava prema javnosti u mnogim sredinama. U novoj **bačkopalanačkoj** administraciji, recimo, obećavali su odgovore na pitanja više od dva meseca, a posle su odgovorni u ovoj opštini prekinuli svaki kontakt.

Praktično sve vojvođanske lokalne samouprave imaju svoje zvanične internet prezentacije, izuzev recimo **Nove Crnje**, gde ona trenutno ne postoji jer je stari sajt davao tek osnovne i šture podatke, pa je nova internet-ska stranica trenutno u izradi, a neke sredine, kao što je primerice **Čoka**, svoju veb prezentaciju dobile su tek nedavno. Međutim, po bogatstvu sadržaja internet prezentacija, uslugama koje nude, obimu i raznovrsnosti pruženih informacija, mogućnošću uvida u različite zvanične dokumente i u trošenje lokalnog javnog dinara, opcijama za komunikaciju sa građanima, kao i po

ažurnosti informacija prisutne su značajne razlike među pojedinim sredinama. Primera radi, u **Plandištu** na zvaničnoj opštinskoj prezentaciji nema stranice posvećene budžetu, kao ni stranice „birački spisak“, u **Sečnju** sve odluke koje opštinsko veće donosi izlaze redovno u lokalnom službenom listu, gde se redovno objavljuju informacije o budžetu, završni računi i drugi dokumenti i službeni glasnik je moguće dobiti u opštini, ali u elektronskom formatu (pdf) gotovo nemoguće, u Somboru, opet, nije neuobičajeno da na zvaničnom gradskom sajtu nema izveštaja sa zasedanja skupštine Sombora. Statističke podatke (osim onih o broju stanovnika), privredna kretanja, strateške dokumente poput opštinskog budžeta, strategije razvoja ili statuta opštine, nije moguće naći na zvaničnom sajtu **Opova**. U **Sremskoj Mitrovici**, recimo, gradski portal izuzetno je spor i nefunkcionalan, Odluka o Budžetu grada stoji na sajtu, ali ne i Odluka o realizaciji planiranog budžeta, kao ni informator o radu za aktuelnu godinu. U **Žablju** postoji mogućnost da se predsedniku opštine postavi pitanje, međutim, iskustvo govori da se na pojedina pitanja odgovori ne dobijaju. Iako na prezentacijama SKGO i Pokrajinskog sekretarijata za lokalnu samoupravu i državnu upravu stoji da opština **Mali Idoš** poseduje Strategiju socijalne zaštite, Strategiju razvoja 2009-2014 i Informatičku strategiju – nijedan od ovih dokumenata nije dostupan javnosti, ne nalazi se ni na zvaničnoj prezentaciji lokalne samouprave koja je, takođe, nedovoljno funkcionalna. U toj opštini su službeni listovi u sklopu kojih se nalaze i planovi budžeta i druge važne odluke lokalne samouprave objavljavani samo do 2010. godine, a odeljak sa javnim nabavkama ne postoji. Niz molbi i zahteva toj lokalnoj samoupravi da omogući uvid u strategije i ostala relevantna dokumenta i predoče sadržajnije odgovore na pitanja iz delokruga svog rada – ostali su neuslišeni. Na zvaničnom sajtu **belocrkvan-ske** opštine ne postoje značajniji podaci i dokumenti, kao što je na primer budžet, vesti o aktivnostima opštinskih funkcionera nisu aktuelne, pa tako posetioci prezentacije mogu da se informišu o julskom kujanju riblje čorbe, dok na poprilično neažurnom i zastarelom sajtu opštine **Ada**, na primer, pod naslovom „Dokumenti lokalne samouprave“ poslednji dokument, koji poziva na „5. sednicu SO“, star je četiri godine...

Trošenje javnih finansija oblast je koju u značajnoj meri odlikuje netransparentnost. Po dostupnosti osnovnih budžetskih dokumenata, odluka i izveštaja o realizaciji, praksa u lokalnim sredinama je šarolika i neujednačena, a i sam način prezentovanja trošenja javnog dinara karakteriše netransparentnost i za građane teško razumljiv oblik. „Skupštinski materijali pisani gotovo hermetičnim birokratskim stilom i šturim podacima koji su neprestani izvor sumnje čak i odbornicima Skupštine grada, a budžet je tako napisan da svakome ko želi da kontroliše njegovo trošenje treba pomoćni ekspert kako bi mu objasnio stavke i raspored trošenja građanskih para” – opažanje je sagovornika iz jednog od vojvođanskih gradova. Teško su dostupni recimo i finansijski izveštaji o službenim putovanjima, u najboljem slučaju mogu se dobiti po posebnom zahtevu na uvid. O upitnoj transparentnosti lokalnih vlasti kada je u pitanju trošenje budžetskih sredstava na funkcionerske plate i dodatne privilegije, svedoči recimo i primer iz **Vrbasa**, gde u lokalnoj samoupravi tvrde da su troškovi reprezentacije javni i objavljeni u službenom listu u okviru plana za budžet i završnog računa, a ukupnu sumu potrošenog novca za poslovne ručkove, dnevnice, račune za mobilni telefon pojedinih funkcionera nemoguće je izračunati jer se novac za ove namene izdvaja sa više razdeoka. Da ni aktuelna vlast, i pored obećanja transparentnijeg rada, nije predusretljiva u saopštavanju ovih podataka, govori ćutanje na pitanje koliko izabrani i imenovani funkcioneri troše na mobilni telefon.

Sa nedovoljnom transparentnošću suočeni su ne samo građani i javnost, nego čak i odbornici u pojedinim sredinama! Iz redova opozicionih odbornika u **Čoki**, recimo, tvrde da ne mogu da dođu do podatka o tačnom broju zaposlenih u lokalnoj administraciji („Opština kao da ne čuje naša pitanja, bezuspešno šaljemo zahteve za pristup takvim podacima, međutim odgovora nema, čak ni od ljudi koji su zaduženi za slobodan pristup informacijama u okviru opštine”). Opravdanje za izostanak informacija opštinska uprava nalazi u samom opštinskom informatoru rada koji je objavljen krajem 2011. godine, a u kojem piše: „Smatra se da interes javnosti da zna postoji uvek kada se radi o informacijama kojima raspolaže organ vlasti koje se odnose na ugrožavanje, odnosno zaštitu zdravlja stanovništva i životne sredine, a ako se radi o drugim informacijama, pravo javnosti da zna postoji, osim ako organ vlasti dokaže suprotno.” Simptomatična je i opaska iz opozicionih redova ove opštine, prema kojoj je prilikom izdavanja zemljišta u zakup „poslednja licitacija prošla gotovo u tajnosti, jer je mali broj ljudi uopšte bio obavešten da će biti održana, tako da je ogroman deo plodnog zemljišta odličnog

kvaliteta došao u ruke jednog čoveka”.

O ponekad hermetičkoj zatvorenosti lokalnih vlasti i informacija i za odbornike, svedoči i primer iz **Ade**. „Tražio sam realizaciju budžeta po mesecima, ali odgovor je bio da na to nemam pravo, što je apsurdno. U drugim opštinama te dokumente kače na zvaničan sajt, a kod nas ni odbornici opozicije nemaju uvid u najosnovnije stvari” – naveo je jedan pripadnik opozicije. Njegov kolega iz **Apatina** navodi da „jedini način da dođu do informacija jeste postavljanje odborničkih pitanja, a kada dobiju odgovore proslede ih sredstvima javnog informisanja koja se ne finansiraju iz budžeta i na taj način se javnost informiše o tome gde se troši novac iz budžeta”, dok opozicioni odbornik iz **Opova** tvrdi da nije moguće doći do podataka, recimo o trošenju budžetskih stavki za održavanje i izgradnju saobraćajnica, pa da ni on kao odbornik ne dobija odgovore na ta pitanja, a „izvršenje budžeta administracija nema običaj da obnaruđuje”. Gotovo kao predsedan mogao bi da zvuči i primer iz **Šida**, gde su predstavnici opozicije kazali da su podneli zahtev po Zakonu o dostupnosti informacija od javnog značaja o realizaciji budžeta, ali da nisu dobili podatke!

Odnos prema medijima

Slika u oblasti informisanja na lokalnom nivou u Vojvodini je šarolika, kako po sredstvima koja se za te namene izdvajaju iz opštinskih budžeta, tako i brojnosti medija u lokalnim sredinama, kao i odnosa lokalnih samouprava prema slobodi informisanja. Postoje čak i opštine koje nemaju ni jedan lokalni medij (recimo **Titel**, **Irig**) ili u kojima jedva da i postoji lokalni medij, kako je recimo u **Žitištu**. Odnos prema javnosti i informisanju u jednom broju lokalnih sredina karakterišu izaziti pokušaji ograničavanja slobode medija, kao i uticanja na izveštavanje medija, bilo selektivnim odnosom prema medijima i novinarima, otežavanjem komunikacije sa medijima i dostupnosti informacija, neravnopravnim i netransparentnim pristupom medijima u oblasti finansiranja informisanja u lokalnoj zajednici i pokušajima da se utiče na kadrovsku politiku u lokalnim medijima, a sve zarad težnje i shvatanja da mediji umesto informisanja građana treba da se bave propagandom i da izveštavaju o radu lokalnih vlasti isključivo afirmativno. Čak je bilo najava i o mogućem osnivanju novih medija u vlasništvu opština.

Skupština opštine **Kule** se u predizbornoj godini „proslavila” sa svojim Pravilnikom o radu lokalnih vlasti kojim je novinarima – ali i građanima – bila nametnuta komplikovana procedura kako bi ušli u skupštinsku salu, kao pokušaj prethodne vlasti da se „odbrani” od javnosti, a činjenica da ga aktuelna većina, i pored predizbor-

nih obećanja, nije ukinula već samo delimično izmenila govori da se stav nove vlasti prema javnosti nije mnogo izmenio. U **Bačkoj Palanci** o selektivnom pristupu novinarima svedoči i što su tamošnje vlasti, mimo obećanja, uskratili odgovore i prekinuli svaki kontakt sa saradnicima na projektu NDNV-a o lokalnim samoupravama, a **Bečej** je u izbornoj godini u javnost dospelo, pored ostalog, i zbog selektivnog pozivanja novinara na odabrane događaje, povodom čega se oglosio i Pokrajinski ombudsman i osudio takvo postupanje uprave. Potpuno neuobičajenom praksom u komunikaciji novinara i gradske uprave izdvojila se **Sremska Mitrovica**, uz zahtev da se pitanja adresirana na upravu ili gradonačelnika šalju putem pošte (!) a da se već pri prvoj komunikaciji naglašava da je neophodno poslati odštampan zahtev za pristup informacijama od javnog značaja, uz pečat i potpis novinske kuće. U **Bačkom Petrovcu** lokalne vlasti ne prezaju ni od drastičnog kršenja zakonske procedure u izboru direktora i urednika lokalne javne ustanove u oblasti informisanja. Konstatne kritike na pristrasnu i uređivačku politiku pod cenzurom u javnom preduzeću za informisanje u **Vrbasu** tokom vladavine desničarske koalicije na čelu sa SRS ostale su prisutne i kasnije, kada je na vlast došla prodemokratska koalicija. Optužbe opozicije da mediji više služe za politički marketing nego za objektivno izveštavanje dodatno su argumentovane recimo 2011. godine, kada je u javnost dospelo ugovor javnih preduzeća i ustanova koje se finansiraju iz budžeta opštine Vrbas sa novosadskom RTV Panonijom. Pojedinačnim ugovorima, bez konkursa i javnog poziva, o reklamiranju i izveštavanju o aktivnostima ukupan godišnji iznos za privatnu TV stanicu iznosio je oko 1.250.000 dinara, ali se on nije našao u finansijskim izveštajima javnih preduzeća niti u planu o budžetu, što predstavlja i dobar primer netransparentnosti u ovoj oblasti, ali i pokušaja lokalnih vlasti da uz pomoć ekonomskih instrumenata utiču na informisanje.

Simptomatično je i zapažanje iz **Subotice**, pre-

ma kojem se u pogledu otvorenosti i komunikacije s medijima „može slobodno reći da je u odnosu na čak pre desetak godina situacija prilično lošija, jer je ta vrsta komunikacije dosta centralizovana“. Da je uvođenje takozvanih „PR službi“ ili portparola, navodno sa namerom da se novinarima i javnosti omogući bolja komunikacija i dostupnost informacija često imala i obrnut efekat, svedoče iskustva ne samo iz Subotice, nego i iz drugih sredina. „Uz manipulaciju PR sistemom, ili makar određivanja osobe ovlašćene osobe za kontakt s medijima, lokalna vlast u suštini sve više drži pod kontrolom protok informacija prema građanima. Ranije je bio slučaj da se novinar može obratiti za informaciju iz oblasti rada javnih i komunalnih preduzeća svakoj obaveštenoj i stručnoj osobi u njima, ali se sada gotovo svaka informacija može dobiti jedino od direktora, koji su, logično je, veoma zauzeti, i do kojih je svakako teško doći“ – argumentovao je recimo sagovornik iz Subotice, navodeći i primer da je i dugogodišnji institut redovnog brifinga za novinare kod gradonačelnika ukinut, a da je otvaranjem pres-centra u okviru Gradske kuće stvoren privid da se lokalna samouprava brine o informisanju, ali se sve svodi na plasiranje najobičnijih, gotovo servisnih informacija, gde se lokalni funkcioneri „pojavljuju u ulozi sopstvenih portparola“.

Zabrinjavajući primer o odnosu i shvatanju lokalnih vlasti prema sopstvenoj ulozi i obavezama u oblasti informisanja stigao je u postizbornom periodu iz **Bečeja**. Tamošnja uprava je, naime, nagovestila mogućnost ukiđanja sufinansiranja rada lokalnih medijskih kuća, uz najavu da bi usledilo osnivanje novih, opštinskih javnih glasila, koja bi radila u sklopu opštinskog „medija centra“. Ove najave naišle su na oštre reakcije Medijske koalicije, koja je ukazala na neusaglašenost takvih planova sa važećom Medijskom strategijom, uostalom i sa javno izraženim obećanjem nove republičke vlasti da će obezbediti povlačenje države na svim nivoima organizovanja iz vlasništva u medijima.

Privreda na niskim granama

Prkazatalji iz vojvođanskih opština i gradova u najvećem broju slučajeva svedoče generalno o sumornoj privredno-ekonomskoj slici, uprkos već „tradicionalnim“ višegodišnjim predizbornim obećanjima svih političkih aktera koji podizanje privrede, privlačenje investicija i otvaranje novih radnih mesta redovno ističu kao svoj prioritet.

Privredno okruženje karakterišu brojne propale ili neuspešne privatizacije, na šta, pored ostalog, opominju i primeri svojevremenih pravih industrijskih i privrednih centara u Vojvodini koji danas više liče na privredna zgarišta. Tako je, recimo, u **Vrbasu**, osim hiljada radnika „Karneksa“, „Vitala“, „Medele“, šećerane „Bačka“, koji su konačno napustili fabričke pogone, negativni bilans izgubljenog privrednog oslonca nastavio da raste iz godine u godinu. U **Somboru** se takođe procenjuje da je broj nezaposlenih isti kao i zaposlenih, a ako bi postojalo neko prebrojavanje posledica propalih privatizacija po glavi stanovnika, ovaj grad bio bi nesumnjivo u vrhu lestvice na nivou države. **Kula** je takođe u vrhu sa brojem zatvorenih fabričkih kapija, koje su završile u brošuri lokalne samouprave kao „braunfield potencijal“. U **Titelu** je, na primer, devedesetih godina bilo 3.400 zaposlenih u privredi, a danas svega 198, u **Čoki** su svi nekada veliki prehrambeni sistemi propali...

Posebno su katastrofalne posledice neuspešnih privatizacija bile, u za Vojvodinu značajnoj, privrednoj grani – agraru, a privatizacija poljoprivrednih kombinata i zadruga često je bilo praćeno i aferama, uz učešće različitih „tajkuna“ sa sumnjivom prošlošću. Primera radi, u **Odžacima** dešavanja oko kupovine kombinata u Srpskom Miletiću, Bačkom Brestovcu i Ratkovu, mogu u najmanju ruku okarakterisati kao sumnjiva, jer je na gotovo neverovatan način, društvena i zemlja koja se vodila na zadrugare, preko noći uknjižena na privatno lice, a zatim i na stranog državljanina. Povodom tih privatizacija reagovao je čak i Savet za borbu protiv korupcije, koji smatra da je Agencija za privatizaciju načinila brojne propuste u prodaji tih preduzeća. Pretpostavlja se da je ovim „čudnim“ privatizacijama u ruke stranih državljana dospelo oko šest hiljada hektara zadružnih oranica. Takođe, u **somborskoj**

BROJ ZAPOSLENIH NA 1000 STANOVNIKA

Izvor: Republički zavod za statistiku

opštini poljoprivredna preduzeća koja su do devedesetih bila ponos, dovedena su na prag urušavanja nakon privatizacije, koja je docnije i poništena, u **Senti** su sporne privatizacije takođe devastirale ovu proizvodnu granu, pa je tako recimo od poljoprivredne zadruge, koja je zapošljavala približno 400 ljudi, danas ostala firma u stečaju, koja trenutno zapošljava 25 radnika.

Teške posledice ovakvog privrednog posrtanja, zatvaranja i propasti brojnih preduzeća praćeno je i nedovoljnim privlačenjem investicija u velikoj većini vojvođanskih lokalnih samouprava. Uz retke izuzetke u tom pogledu, kao što je već poznati primer **Indije** (500 miliona evra investicija), **Pećinaca** (300 miliona evra ostvarenih investicija) ili **Stare Pazove** i **Subotice**, koje su umele i uspele da u privlačenju investitora iskoriste svoj povoljan geografski položaj i blizinu autoputa ili aerodroma. Neke, međutim, kao što su recimo **Ruma** ili **Šid** ni svoj povoljan geografsko-strateški potencijal u tom smislu dosad nisu uspele da kapitalizuju. Primera radi, **Kovin**, pored dobrog geostrateškog položaja, ima i nekoliko zanimljivih lokacija za ulaganje. Opština je već sedam godina u pregovorima oko izgradnje luke na Dunavu, veoma privlačna je lokacija na kojoj se nalazi vojni aerodrom sa velikom parcelom poljoprivrednog zemljišta, postojeća marina takođe traži ulagača, a opština nudi i desetak lokacija na kojima se nalaze pogoni preduzeća u stečaju

pogodnih za takozvane braunfild investicije, ali od svih tih mogućnosti nije iskorištena nijedna. U toj opštini za poslednjih 12 godina nije realizovana nijedna značajnija investicija. U **Apatinu**, koji se inače nalazi u samom vrhu po prosečnim zaradama, od 2004. godine, nije otvoren nijedan proizvodni pogon. Karakteristično je to da i pored toga što se u nedostatku brojnih velikih grinfild investicija često ističe značaj oslanjanja na mala i srednja preduzeća i preduzetništvo, primera njihovog stimulisanja uglavnom nema, uz retke izuzetke, kakav je recimo u **Beočinu**, gde problem nezaposlenosti pokušava da se reši i okretanjem ljudi ka poljoprivredi kroz subvencije, pa su tako i otvorene male vinarije.

Očigledno je, takođe, da pored administrativne procedure, stvaranja uslova i sposobnosti lokalnih uprava, i političke prilike na lokalnom nivou značajno utiču na (ne)privlačnost pojedinih sredina za dolazak investitora. Svedoči o tome ne samo primer **Zrenjanina**, grada u kojem je, dok je na njegovom čelu bio Goran Knežević, realizovan veliki broj stranih direktnih investicija i zaposleno na hiljade ljudi. Nakon njegovog svojevremenog hapšenja – u tome se slažu svi tamošnji politički akteri – sve je zamrlo. I mnoge velike, gotovo već izvesne investicije, našle su nove domaćine u drugim mestima. Hronična politička nestabilnost lokalne vlasti u **Kuli** besumnje je jedan od važnih odgovora zašto uprkos naporima i uložnim sredstvima (brošura lokalne samouprave sa „braunfild“ pozamašnim katalogom sa 30 hiljada kvadrata napuštenih pogona, nove „grinfild“ zone u većini naseljenih mesta, višejezično predstavljanje potencijala, značajne pogodnosti za investitore) nijedan značajniji investitor u periodu od 2008. godine do danas nije privučen.

I pored činjenice da u čak 36 od ukupno 45 opština i gradova u Vojvodini preko tri četvrtine njihove ukupne površine čine one koje su poljoprivredne, i pored toga što je pokrajina značajan poljoprivredni region, utisak je da se na lokalnom nivou u podizanju privrednog života i razvoju lokalnih zajednica nedovoljno oslanjaju na taj potencijal. Gotovo po pravilu, lokalne sredine nemaju svoje planove razvoja poljoprivrede i agrara, veći je broj i sredina u kojima se ova oblast navodi kao jedan od prioriteta i dominantnih privrednih oslonaca, a da u njima nema fondova za podršku poljoprivredi (recimo **Čoka, Senta, Novi Bečej**). U **Sečnju**, primera radi, nema nijedne budžetske stavke za poljoprivredu, iako se se radi o gotovo isključivo poljoprivrednoj opštini sa velikim brojem nezaposlenih. Primer **Žitišta**, gde ne postoji plan za razvoj poljoprivrede, iako 24 odsto stanovnika živi od ove grane, gotovo je frapantan po tome što je, recimo, prema završnom računu za 2011. godinu, opština u agrarnom

budžetu imala planiranih 550.000 dinara, a u Fondu za razvoj poljoprivrede 1,1 milion dinara, ali ni u jednoj od ove dve budžetske stavke nije iskorišćen niti jedan dinar! Sa druge strane, postoje i primeri sredina u kojima lokalne samouprave pokušavaju da pronađu načina da podstaknu razvoj poljoprivrede i podrže poljoprivrednike, pa tako oni recimo u **Bačkoj Topoli** ili **Žablju** iz fonda za poljoprivredu mogu da dobijaju subvencionisane kredite, a u **Kanjiži** je, primera radi, nakon katastrofalne suše u 2012. godini lokalna samouprava odlučila da pomogne oštećenim gazdinstvima u vidu bespovratnih sredstava po hektaru površine, zbog čega je čak i rebalansiran opštinski budžet, pa je sa ovim, procenat budžeta koji se odvaja za poljoprivredu povećan na 6,77 odsto. Opštine, inače, ponešto uspevaju da prihode od izdavanja u zakup državnog poljoprivrednog zemljišta, u nekima ta sredstva čine fond za poljoprivredu, a u nekim sredinama (**Bač, Čoka, Plandište, Alibunar, Mali Idoš**) je posao izdavanja zemljišta u zakup bio predmet sumnji i optuživanja za neregularnosti i malverzacije, kao i ukazivanja da su se od zakupa poljoprivrednog zemljišta najviše okoristili krupni poljoprivrednici.

U razvojnim planovima vojvođanskih lokalnih samouprava uočljiv je i sve prisutniji trend okretanja ka razvoju turizma, razvoju banjskih i rekreativnih turističkih potencijala i usluga ili ređe seoskog turizma (**Apatin, Bečej, Bački Petrovac, Novi Bečej, Kanjiža, Senta, Irig, Vršac, Nova Crnja, Bela Crkva...**).

Tranziciona socijalna slika

Osim što se rast zaposlenosti beleži praktično jedino u lokalnim administracijama, kao i u lokalnim javnim i komunalnim preduzećima i gde se gotovo isključivo kadruje i zapošljava po stranačkim kriterijumima (svega dva zabeležena izuzetka – izbor nestranačkog direktora komunalnog javnog preduzeća u **Bačkom Petrovcu** po konkursu i izbor nestranačke ličnosti za sekretara SO **Bela Crkva**), nezaposlenost je veoma velika, često i iznad republičkog proseka. Ogromna je nezaposlenost u slabije razvijenim sredinama, gde su i prosečne zarade po glavi stanovnika niske, u **Sečnju** je stopa recimo 29,4 procenata, drastičan je slučaj **Opova** sa 35 procenata, gde je inače prosečna zarada po glavi stanovnika gotovo desetostruko manja nego u **Novom Sadu**. Nekada moćni industrijski centri, kao što su recimo **Vrbas** ili **Sombor** danas imaju isti broj nezaposlenih kao i zaposlenih, **Mali Idoš** čak ima više nezaposlenih nego zaposlenih, U **Novom Bečeu** nezaposlenost iznosi 30 procenata, čak su i u **Senti**, za koju ističu da je privatizacija lokalnih preduzeća bila u 50-60 odsto slučajeva uspešna ipak suoče-

NEZAPOSLENA LICA na 1000 stanovnika, stanje 31.12.2010

Izvor: Republički zavod za statistiku

ni sa velikom nezaposlenošću, pa sve do **Indije**, opštine koja je u ovdašnjim okvirima postala svojevrsni sinonim za investicioni bum. Lokalnih akcionih planova za zapošljavanje je međutim malo – **Apatin** je jedna od retkih opština koja ga je usvojila.

Zbog velike nezaposlenosti socijalna zaštita postala je sve značajniji segment za angažovanje lokalnih samouprava, koje, zbog potrebe da odgovore na talas egzistencijalnih nevolja građana sve više proširuju asortiman svojih socijalnih usluga i podrški. Potrebe i zahtevi koje nameće nepovoljna socijalna slika sve su veće, a budžetski okviri za ove namene ograničeni su i praktično svuda nedovoljni da se na njih odgovori u potpunosti. Ima primera da su u nekim sredinama obraćanja građana za neki vid socijalne pomoći udvostručena. Demografska kretanja i sve izraženije starenje stanovništva u brojnim sredinama uticala su takođe na angažovanje lokalnih samouprava u pružanju socijalnih usluga, sve su brojnije opštine koje su uvele recimo uslugu gerontodomaćina, pomoći u kući, klubova i dnevnih boravaka za starije osobe.

Problemi sa infrastrukturom

U iznenađujuće velikom broju lokalnih samouprava u Vojvodini izraženi su osnovni infrastrukturni problemi. Mnoge opštine, ili bar najveći deo njihovih naselja, do danas nemaju izgrađenu kanalizaciju (**Žitište, Bačka Palanka, Čoka, Nova Crnja, Novi Bečej, Sečanj, Temerin, Kovačica, Ada, Kanjiža, Bačka Topola, Irig, Titel**), a u jednom broju opština izrazit je problem lošeg kvaliteta pijaće vode, ili nedostatka vodovoda u pojedinim nase-

ljima. Sa problemom obezbeđivanja zdrave pijaće vode godinama je bio suočen **Zrenjanin**, tako je to i u **Kikindi** i naseljima **titelske** opštine, **novobečejske**, kao i opštine **Odžaci**, pa tako recimo građani naselja Srpski Miletić u balonima nose pijaću vodu do svojih kuća. Lokalne uprave često ističu da su njihove budžetske mogućnosti nedovoljne da bi se razrešili osnovni infrastrukturni problemi i uglavnom u tom poslu nade polažu u konkurse Fonda za kapitalna ulaganja Vojvodine. Opština **Sečanj** ima probleme i sa snabdevanjem električnom energijom. Kako fabrika "Cimos" troši mnogo struje, cela opština može biti ugrožena, a izgradnja dalekovoda, koji bi problem trajnije rešio, u toku je.

Nizak nivo zaštite životne sredine

Zaštita životne sredine je u vojvođanskim sredinama na veoma niskom nivou. Vodotok Veliki bački kanal u delu koji protiče kroz **Vrbas** najzagađeniji je u Evropi. Projekat njegove revitalizacije je, zahvaljujući donacijama raznih fondova EU, Kraljevine Norveške, Švedske itd, ušao u svoju pretposlednju fazu – izgradnju centralnog postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda opština **Kula** i **Vrbas**, a izgradnja prečistača, koji se finansira iz fonda IPA 208, započeta je u aprilu 2011. godine. Iako je planirano da bude dovršen do kraja prošle godine, rok je pomećen, čime je, smatraju upućeni, dato dodatno vreme da se iznađe konkretno rešenje za finalnu fazu projekta, koja predstavlja remedijaciju više decenija nataloženog industrijskog mulja na toku industrijske zone u **Vrbasu** do izlaza iz grada. Građani **Kovačice** još uvek protestuju kako bi se odbranili od izgradnje fabrike za preradu opasnog otpada firme Junirisk u blizini tog mesta. „*Jedina zdrava grana za koju su građani opštine Kovačica mogli da se uhvate je poljoprivreda, a izgradnjom ove trovačnice, u prečniku od 50 kilometara od fabrike Evropska unija neće želeći da kupi nijedan proizvod. Zatrovaće sve oranice južnog Banata*“, smatraju građani Kovačice.

U mnogim opštinama izražen je problem nedostatka prečistača otpadnih voda, a lokalne vlasti po pravilu ukazuju da su prihodi koje ubiraju od ekološke takse i oskudni lokalni fondovi za zaštitu životne sredine nedovoljni za veće investiranje.

Ekološka svest na lokalnom nivou kao da najpre počinje da sazreva na energetsom planu, pa se tako u lokalnim energetske razvojnim planovima i projektima nekih opština oslonac traži isključivo u „zelenoj“ energiji i obnovljivim izvorima energije vetra, solarne, kao i biomase (**Kovačica, Kanjiža, Alibunar, Novi Bečej, Kovin**).

Demografski pad

Rezultati popisa stanovništva iz 2011. godine pokazuju da je Vojvodina u odnosu na 2002. godinu pretrpela svojevrstan demografski potres. Broj stanovnika ove pokrajine se smanjio za više od 115.000 a od ukupno 45 lokalnih samouprava rast stanovnika zabeležen je samo u gradu **Novom Sadu** i opštini **Temerin**. Najdrastičniji demografski pad je u Somboru, koji ima 11 odsto žitelja manje, a pored negativnog prirodnog priraštaja, mladi ga u sve većem broju napuštaju, pa je postao „najstariji“ grad u Vojvodini. Izuzev Novog Sada, odliv stanovništva pretrpeli su i drugi gradovi, **Zrenjanin** (9.337), **Subotica** (8.043), **Kikinda** (7.673) i **Sremska Mitrovica** (6.129). Stručnjaci ovu činjenicu objašnjavaju uništenom privredom i lošom ekonomskom situacijom u većini gradova Vojvodine, te da oni koji u svojim sredinama ne mogu da nađu posao i obezbede egzistenciju perspektivu traže u Novom Sadu.

Posebno je izražen problem odumiranja vojvođanskih sela. Primera radi, u **Čoki**, koja je između dva popisa izgubila stanovništvo veličine recimo sela Padej u toj opštini, svedoče da u seoskim sredinama drastično opada broj dece, te da na teritoriji cele opštine za oko 1.100

učenika brine čak 161 nastavnik. Osnovne škole imaju svoja isturena odeljenja u nekim naseljima, a nije retkost da je u tim razredima svega četvoro-petoro dece. Recimo i u **Sečnju**, koji je u vrhu po starosti stanovništva, navode da kapaciteti vrtića uveliko prevazilaze broj dece, da su školska odeljenja sve manja i strepe da bi država uskoro neke mogla da ukine zbog malog broja đaka, a da će se oni suočiti sa viškom prosvetnih radnika.

Rezultati popisa stanovništva ukazuju i na ozbiljno tanjenje multietničkog karaktera Vojvodine. U ukupnom padu broja stanovnika u Vojvodini (115.103), sa četiri petine, odnosno učešćem od 80 odsto čine pripadnici nevećinske populacije. Najveći udeo u ovoj izgubljenoj populaciji Vojvodine čine Mađari (26%) i Jugosloveni (25%), pa Crnogorci (9%), Hrvati (6%), Slovaci (4%), Rumuni (2%), Bunjevci (2%) i Rusini (1%). Od nacionalnih manjina u Vojvodini, gotovo da je jedino romska populacija zabeležila porast u odnosu na podatke iz prethodnog popisa 2002. godine, a izvestan mali rast zabeležen je kod Albanaca, Goranaca, Bošnjaka, Nemaca i Vlaha. Rast nevećinskog stanovništva prepoznaje mahom kod onih koji su se opredeljivali za regionalnu pripadnost ili se nisu izjašnjavali.

PRIMERI DOBRE PRAKSE I INOVATIVNOG PRISTUPA U LOKALNIM SAMOUPRAVAMA

U novinarskom istraživanju u okviru projekta "Mediji i lokalne samouprave" pokazalo se da je u aktivnostima lokalnih samouprava u različitim oblastima moguće prepoznati više primera koji se mogu okarakterisati kao primeri dobre prakse, ili originalan, inovativni pristup u rešavanju problema koji odstupa od prakse u većini drugih sredina:

- Jedan od retkih primera takvog dokumenta je **pravilnik ponašanja zaposlenih u upravi Novog Bečaja** u radu sa građanima, u kojem izričito stoji: „Obaveza i dužnost zaposlenih je, da pokažu da im je stalo do građana i da su tu zbog njih. Zbog toga su zaposleni dužni, da se prvo obrate rečima: DOBAR DAN. IZVOLITE SEDITE, a tek posle toga da pitaju građanina: KAKO MOŽEMO DA VAM POMOGNEMO?“
- Razvijajući uslove za ravnopravnu upotrebu jezika i pisama u skladu sa statutom grada, **subotička služba za upravu**, koja uključuje i uslužni centar, obezbedila je da, počev od pozivno-prozivnog sistema, **svi obrasci i akta iz njene nadležnosti budu zastupljeni na tri pisma** – ćirilčno pismo za srpski, latinično za hrvatski i mađarsko pismo za ovaj jezik. Građanin se prilikom predaje zahteva referentu obraća na jeziku kojeg je odabrao na pozivno-prozivnom sistemu i na istom pismu predaje svoj zahtev i dobija traženi dokument
- Na internetskom portalu opštine **Indija** uveden je **geografski informacioni sistem (GIS)**, putem kojeg je potencijalnim investitorima omogućeno da „online“ komunikacijom dobiju sve neophodne informacije o uslovima realizacije bilo kog projekta u toj sredini
- U **Vrbasu** je uspostavljena **Lokalna akademska mreža (LAM)** – internet mreža sa bazom podataka o svim studentima iz opštine Vrbas, kao preduslov jednostavnije komunikacije sa potencijalnim kompanijama kojima je neophodan određen profil mladih stručnjaka i u ostvarivanju poslovne strategije „lakše do posla“
- Opštinski fond za poljoprivredu u **Žablju** je u saradnji sa jednom bankom **poljoprivrednicima obezbedio kratkoročne kredite** sa subvencionisanom kamatnom stopom ukupne vrednosti od 12 miliona dinara
- U **Somboru**, gradu poznatom po gradskim drvoredima i zelenilu, urađen je jedinstveni poduhvat u ovom delu Evrope, poseban **Katastar zelenila**, na čijoj su izradi radili stručnjaci
- U **senčanskoj lokalnoj samoupravi** smatraju da bi pitanje prenapregnutih budžetskih izdvajanja u oblasti socijalne zaštite moglo da se reši i na način da se **socijalna pomoć zdravim i sposobnim ljudima daje samo uz njihovo učešće u javnim radovima**. „Ne bismo morali da izdvajamo sredstva za održavanje zelenih površina ili bankina, već bismo uz ovakav mehanizam uštedeli taj iznos. I opštini bi bilo bolje, ali verujemo i onima koji su u teškoj socijalnoj situaciji“ – navode u toj lokalnoj samoupravi
- U opštini **Bela Crkva** obezbedili su da **trudnice** u toj opštini, tokom trudničkog bolovanja, **primaju platu** u punom iznosu
- **Nova Crnja** je jedna od prvih vojvođanskih opština koja se odlučila da organizuje **prevoz dece u škole**, zbog čega su spašene srednjoškolske ustanove. Umesto plaćanja određenog procenta za mesečne karte učenicima, što je koštalo oko 15 miliona dinara godišnje, đaci sada putuju opštinskim autobusima od Kikinde do Zrenjanina. U opštini kažu da to sada košta 1,5 miliona dinara godišnje. Zbog ovakvog prevoza, srednju školu u Srpskoj Crnji upisalo je više đaka nego ranije
- Osim podrške aktivnostima civilnog sektora, u **Alibunaru** su se odlučili i za svojevrsan vid **partnerstva lokalne samouprave i civilne sfere**. Deo projekata civilni sektor je sam prijavio i dobijao određena sredstva u sferi ruralnog razvoja, u nekim projektima bio je aplikant, a lokalna samouprava partner. U drugim, na koje je lokalna samouprava konkurisala, uključivan je i civilni sektor kao partner, recimo na projektu prekogranične saradnje "Ukusi i mirisi Deliblatske pešcare", lokalna samouprava je uključila i civilno društvo.

- U opštini **Alibunar** novoosnovano **opštinsko preduzeće JATP „Alibunar“** bavi se **prevozom učenika, studenata, penzionera i socijalno ugroženih osoba, i to besplatno**. Pre nekoliko godina od donatora iz Italije dobijeno je nekoliko autobusa na poklon, pa je i osnovano preduzeće za prevoz putnika. U lokalnoj samoupravi kažu da je na ovaj način uštedelo oko 600 porodica čija se deca voze do Pančeva, Vršca i u sela ove opštine besplatno. To bi opštinu koštalo od 60 do 100 miliona dinara, a opština će i naredne godine ovu firmu pomoći sa 34 miliona dinara.
- Zahvaljujući angažovanju građana i nevladinog sektora, u **Subotici** je **povučen sporni nacrt plana generalne regulacije za zonu gradskog centra i užeg jezgra grada, kojim je bilo predviđeno za rušenje**

1.065 kuća, mnoge od značajne kulturne vrednosti, i izgradnja višespratnica umesto njih. Grupa građana “Nasmeši se Subotici” na adrese ovih kuća podelila je više od 1.000 letaka obaveštenja dizajniranih kao smrtovnice, a zahvaljujući ovoj akciji veliki broj građana je prisutovao javnoj raspravi o nacrtu generalnog plana regulacije. Zatraženo je da se taj dokument povuče i optužili su lokalnu vlast da je nacrt tog plana izrađen za potrebe građevinske mafije, izabranih pojedinaca i tajkuna, a da se predviđenim planom menja struktura celog grada. Sutradan je predsednik Komisije za planove u Subotici obavestio javnost da je sporan plan odbačen, čime su građani dobili potvrdu da svojim aktivnim učešćem mogu da utiču na kreiranje planova i odluka.